॥ श्री रामानुज स्वामिने नमः ॥

શ્રી ભાવિક ભક્તો માટે

શ્રી રામ-રસ.

ભાગ ૧-૫.

રચી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

બુકસેલર મંગળદાસ જોઇતારામ.

ઠે૦ ઘાંચીની પોળ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ પહેલી સને ૧૯૧૫ પ્રત ૧૦૦૦

અમદાવાદ—પાનકોરને નાકે ચુડીઓળ નં. ૨૭૬૪

વાળા મકાનમાં મનહર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં

મોતીલાલ ગણપતરામે છાપ્યું.

કીંમત બે આના

ॐ

॥ श्री रामानुज स्वामिने नमः ॥

श्री भाविक भक्तो माटे

श्री राम-रस.

रची छपावी प्रसिद्ध करनार,

बुकसेलर मंगळदास जोईताराम.

घांचीनी पोळ—अमदावाद.

आवृत्ति पहेली सने [illegible] प्रत १०००

अमदावाद—पानकोरने नाके चुडी ओळमां
मनहर प्रिन्टींग प्रेसमां मोतीलाल
गणुपतरामे छाप्युं.

कींमत बे आना

॥ શ્રી રણછોડજીને નમઃ ॥

શ્રી રામ-રસ.

ભાગ ૧ લો.

અર્થ ન ધર્મ ન કામ રૂચી, ગતિ ન ચહું નીર્વાણ;
જન્મ જન્મ રતી રામ પદ, એ વરદાન દયાલ. સીયા૦
મેં અપરાધી હીન મતિ, પડયો મોહને પાશ;
મમ કૃત દોષ ન માનીએ, હે પ્રભુ દીન દયાલ. સીયા૦

કીર્તન ૧ લું.

આંબો અખીલ ભોવન થકી ઉતર્યો,
તેનો વૃજરે ભોવનમાં છે વાસ.
અનાદી આંબો બહું ફૂળ્યો રે.
આંબો ધ્રુવ ને પ્રહેલાદે અનુભવ્યો,
તેને વેદ નારી વજનાર. અનાદી.
આંબો જસોદાજીએ સેંચીઓ,
તેના નંદ ગોપ રખવાર. અનાદી.

મહા મુનીએ નીગમ બીજ રોપીયું,
વેદવ્યાસ તણા મુખમાંય. અનાદી.
તેના ચતુર શ્લોકી ચાર પત્ર થયા,
દ્વાદશ સ્કંધ તે ડાળાં બાર. અનાદી.
ત્રણસેં ત્રીસ અધ્યાય તેનાં જુમખાં,
શ્લોક પત્ર અઢાર હજાર. અનાદી.
શ્રીમદ ભાગવદ રૂપીઉ ફળ થયું,
શ્રુતી સમૃતી સઘળાં છે પત્ર. અનાદી.
વેદ પુરાણ તેની શાખા થઈ,
તેની છાયા થઈ છે સર્વત્ર. અનાદી.
શુક પક્ષી લઈ ઉડી ગયાં,
જઈ બેઠા ગંગા તટ જ્યાંહ. અનાદી.
તેને ચાખતામાં પ્રસરીયો,
પડયો પરીક્ષતના મુખમાંય. અનાદી.
એવા કલ્પતરૂ શ્રીકૃષ્ણજી,
પુરણ પુરૂષોત્તમ ભગવાન. અનાદી.
આંબો ગાય શીખે ને સાંભળે,
તેનો થાજો વૈકુંઠમાં વાસ. અનાદી.

નીસો કેવો કરવો.

આ દુનીયામાં માણુસ માત્રને નીસો કરવાની જરૂર છે. નીસા વીના મનને પરમાનંદ રહેતો નથી પણ નીસો કેવો કરવો કે જેનાથી જીવાત્માને પરમપરા સુખ રહે પણ એવો નીસો નહી કરવો જોઇએ કે પંચમહાભુતના શરીરની ખરાબી લોક અપવાદમાં હલકઇ થાય તેવો નીસો કરવાની જરૂર નથી નીસો કોણે કરી જાણ્યો વાલા વૈશ્નવો જ્ઞાન ને વૈરાગ્યની ઝીણી નજરથી તપાસો તો ખરા કે વીદુર પત્નીએ એવો નીસો કર્યો કે કૃષ્ણ પરમાત્મા તેમને ઘેર આવ્યા ત્યારે કેળાંના ગર સાટે છોતરાં જમવા આપ્યાં ને ગર ફેંકી દીધો. હે હરીજનો નીસો કેવો કરવો અને તે નીસો મળવાનું ઠેકાણું સતસંગમાંજ સમાએલો છે,

સંસારીક નીસો કરવાથી લોકઅપવાદ, શરીરની ખુવારી, દ્રવ્યની હાની, ધરમની હાની નીચેના પદમાં સમાયલી છે તો તેનો સાર લઇ યોગ રસ્તો ઝાલવા કૃપા કરશો.

કીર્તન ૨ જું.

ગાંજા મત પીઓ કલેજા જલ જાયગા

કલેજા જલ જાયગા કલેજા જલ જાયગા, ગાંજા.

ગાંજા કહે મેં રંગા બંગી મેરા નીશા ખુબ હોયગા,

દમ મારે જબ ગમ પડેગા ઠફલ હો જાયગા. ગાં.

અફીણુ કહે મેં પુરા વિગસ મેરા નીસા ખુબ હોય

જુવાનીમેં ઝટપટ મ.રે બુઢાપણુમેં પસ્તાયગા. ગાં.

શરાબ કહે મેં સુરા પુરા મેરા નીસા ખુબ હોયગા,
સડકોપે લથડીઆ મારે, ખડેમેં ગીર જાયગા. ગાં.
રામ ભજનકા એસા નીશા સુખ શાંન્તી હું પાયગા
શખી મણીકે સ્વામીકુ ભજતા જન્મ મરણ મીટ જાયગા. ગાં.

કીર્તન ૩ જું.

મારે માથે ગુરૂજીની સીતલ છાયા—
સમજ્યા વિના બધા દીન ગમાયા.
સમીસાંજે ખાતર પડ્યું, પરોઢીએ સંભાળ્યું; (૨)
વહાણું વાયુ ને એની વારે ધાયા (સમજ્યા)
આજ લેશે લુંટી ને રહેશો માથાકુટી (૨)
સર્વે દેશોના વાયરા વાયા (સમજ્યા)
આવશે કાળની હુંડી તેમાં ઘેરાશે મુડી (૨)
ડાહપણ ડોળવાને બેઠા ડાયા (સમજ્યા)
સુપનામાં સોહીએ ત્યારે સાચું કાઢી જોઈએ (૨)
મુશળના માર પડયા કયાંથી ખમાયા (સમજ્યા)
રામદાસ ચરણે રામ ભાદ્રવે આયા (૨)
અલખ પુરૂષ મારે આંગણે આવ્યા (સમજ્યા)

એક સમય કાગભુશંડી નીલગીરી પર્વત ઉપર નીવાસ કરતા હતા, અને તે પરમ શ્રી રામચંદ્રજી મહારાજના ભક્ત હતા. તે વખતે પક્ષીના રાજા ગરૂડજીને મોહ થવાથી જ્ઞાનનો નાશ થયો હતો, તે શ્રીજગત ગુરૂ વિશ્વનાથના ઉપદેશથી તેમને કાગભુશંડી પાસે મોકલ્યા અને કાગભુશંડજીને ગુરૂડજીએ આ સંસારમાં જાણવાજોગ સાત પ્રશ્ન પુછ્યા તેના જવાબ.

દો—સુન વ્યાલારિ કરાલકારિ, મલ અવગુણ આગાર;
ગુણહુ બહુત કલિકાર કર, વિનુ પ્રયાસ નિસ્તાર. ૧

હે ગરૂડજી! એ સાંભળો, એ પ્રમાણે કળિકાળ જો કે વિકરાળ છે અને પાપ તથા દુર્ગુણોના ઘરરૂપ છે તોપણ તેમાં એક મોટો ગુણ છે તે એ કે તેમાં વિના પરિશ્રમે પ્રભુના કીર્તન ભજનથીજ લોકોનો નીસ્તાર થઇ જાય છે. ૧૪૮

કૃત યુગ ત્રેતા દ્વાપરહું, પુજા મખ અરૂ યોગ;
જો ગતિ હોઇ સોકલિ હરિ હિ, નામ તે પાવહિં લોગ. ૨

સત્યયુગમાં યોગ સાધવાથી ત્રેતાયુગમાં યજ્ઞ કરવાથી અને દ્વારપરયુગમાં પૂજા કરવાથી જે ગતિ થાય છે તે ગતિને કળિયુગમાં લોકો કેવળ હરિ નામ લેવાથી પામે છે. ૧૪૯

ચોપાઇ.

કૃત યુગ સબ યોગી વિજ્ઞાની, કરિ હરિ ધ્યાન તરહિં ભવ પ્રાની;
ત્રેતા વિવિધ યજ્ઞ નર કરહીં, પ્રભુહિં સમર્પ કર્મ ભવ તરહી. ૧

સત્યુગમાં લોકો યોગી તથા જ્ઞાની બનીને પ્રભુનું ધ્યાન કરવાથી સંસારને તરે છે. ત્રેતાયુગમાં અનેક પ્રકારનાં યજ્ઞ રૂપ કર્મો કરી તે કર્મોને પ્રભુને અર્પણ કરવાથી સંસારને તરે છે. ૧

દ્વાપર હરિ રઘુપતિ પદ પૂજા, નરભવ તરહિં ઉપાય ન દુજા,
કલિયુગ કેવળ હરિ ગુણ ગાહા, સુમિરત નર પાવહિં ભવ થાહા.

દ્વાપરયુગમાં બીજા કોઇ ઉપાયથી નહિ પણ પ્રભુના ચરણોની પૂજા કરવાથી સંસારને તરે છે, અને કળિયુગમાં તો કેવળ પ્રભુના ગુણના કીર્તન તથા સ્મરણથી તરી જાય છે. ૨

કલિયુગ યોગ યજ્ઞ નહિ જ્ઞાના, એક આધાર રામ ગુણ ગાના;
સબ ભરોસ તજીજો ભજિ રામહિં, પ્રેમ સમેત ગાવ ગુણ ગ્રામહિ

કળીયુગમાં યોગ યજ્ઞ કે જ્ઞાન કથાની જરૂર નથી. કેવળ રામચંદ્રજીના ગુણોનું ગાન કરવું એજ આધાર છે. માટે જે માણસો બીજા સઘળા ભરોસાઓને છોડી દઇને રામચંદ્રજીને ભજે તથા પ્રેમયુક્ત થઇને રામચંદ્રજીના ગુણોના સમૂહ ગાય તેઓ સંસારને તરી જાય છે. ૩

સો ભવ તરૂ કછું સંશય નાહી, નામ પ્રતાપ પ્રગટ કલિ માંહીં
કલિકર એક પુનીત પ્રતાપા માનસ પુણ્ય હોઇ નહિં પાપા. ૪

એમાં કશો સંશય નથી. કલિયુગમાં રામચંદ્રજીના નામનો પ્રતાપ પ્રગટ છે. કલિયુગમાં એક બીજો પણ પવિત્ર પ્રભાવ છે તે એ છે કે મનથી કરવામાં આવેલાં પુણ્યો ફળ આપે છે. પણ પાપો તો મનથી કરવામાં આવેલાં હોય તો નહિ પણ મનની પ્રેરણા પૂર્વક શરીરથી કરવામાં આવેલાં હોય છે તોજ ફળ આપે છે. ૪

દોહરા.

કલિયુગ સમયુગ આન નહિં, જો નર કર વિશ્વાસ;
ગાઈ રામ ગુણ ગણ વિમલ, ભવતરૂ વિનહિં પ્રયાસ. ૩

હે ગરૂડજી! મારા સિદ્ધાંત પ્રમાણે તો કળિયુગ જેવો બીજો એક યુગ ઉત્તમ નથી કેમકે તે યુગમાં માણસ જો વિશ્વાસ ધરીને રામ-

ચંદ્રજીના નિર્મળ ગુણોના સમૂહને ગાય તો વિના પ્રયાસેજ સંસારને તરી જાય છે.

ચોપાઇ.

પુનિ સપ્રેમ બોલેઉ ખગરાઊ, જો કૃપાલુ મોહિં ઉપર ભાઊ;
નાથ મોહિ નિજ સેવક જાની, સપ્ત પ્રશ્ન મમ કહહુ વખાની. ૧

એ પ્રમાણે કાકભુશંડીના વચનો સાંભળીને વળી પણ ગરૂડજી પ્રેમ પૂર્વક બોલ્યા કે હે કૃપાળુ ! જો આપ મારા ઉપર પ્રેમ કરો છો તો મને પોતાનો સેવક જાણી નીચે પ્રમાણે મારા સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો. ૧

પ્રથમહિં કહહુ નાથ મતિધીરા, સબતે દુર્લભ કવન શરીરા.
બડ દુખ કવન સુખભારી, સો સંક્ષેપહિ કહહુ વિચારી. ૨

હે ધીર બુદ્ધિવાળા સ્વામી ! પ્રથમ એ કહો કે જગતમાં સઘળાં શરીરો કરતાં કયું શરીર દુર્લભ છે ? બીજું સંક્ષેપથી એ કહો કે જગતમાં સઘળાં દુઃખો કરતાં કયું દુઃખ મોટું છે ? ત્રીજું એ કહો કે જગતમાં સઘળાં સુખો કરતાં કયું સુખ મોટું છે ? ૨

સંત અસંત મર્મ તુમ જાનહુ, તિન્હ કર સહજ સ્વભાવ વખાનહુ
કવન પુણ્ય શ્રુતિ વિદિત વિશાલા, કહહુ વચન અઘ પરમકરાલા.

ચોથું એ કહો કે સંત જનોનો સ્વભાવ કેવો હોય છે? અને અસંત જનોનો સ્વભાવ કેવો હોય છે ? પાંચમું એ કહો કે વેદમાં કહ્યા પ્રમાણે કયું પુણ્ય સર્વ પુણ્યોથી અધિક છે ? છઠું એ કહો કે કયું પાપ સઘળાં પાપોથી અધિક ભયંકર છે. ૩

માનસ રોગ કહહુ સમગાઇ, તુમ સર્વજ્ઞ કૃપા અધિકાઇ;
તાત સુનહું સાદર અતિ પ્રીતિ, મૈં સંક્ષેપ કહોં યહ નીતિ. ૪

સાતમું એ કહો કે માનસિક રોગો કયા કયા કહેવાય છે? આપ સર્વજ્ઞ છો, અતિ કૃપાળુ છો, અને ધીર બુદ્ધિવાળા છો માટે પૂછું છું. કાકભુશંડી બોલ્યા હે તાત ગરૂડજી ! હું આ સઘળા વિષયો સંક્ષેપમાં કહું છું તે ધ્યાન દઇને પ્રેમપૂર્વક સાંભળો. ૪

નર સમાન નહિં કવનિહું દેહી જીવ ચરાચર પાવત જેહી;
નરક સ્વર્ગ અપવર્ગ નિસેની, જ્ઞાનવિરાગ ભકિત સુખદેની. ૫

મનુષ્ય શરીર સમાન બીજું કોઇપણ શરીર ઉત્તમ નથી. મનુષ્ય શરીર સ્વર્ગ, નર્ક તથા મોક્ષની નીસરણી છે. જ્ઞાન વૈરાગ્ય તથા ભકિત આપનારૂં છે. તેથી સઘળા સ્થાવર જંગમ જીવો મનુષ્ય શરીરની માગણી કરે છે. ૫

સોતનુ ધરિ હરિ ભજહિંન જે નર, હોય વિષય રત મંદ મંદતર
કંચન કાંચ બદલિ શઠ લેહીં, કરતે ડારિ પારસમણિ દેહી. ૬

જે પ્રાણી મનુષ્ય દેહ પામ્યા છતાં હરિનું ભજન કરે નહિ અને વિષયોમાં લંપટ રહે તે નિર્ભાગ્ય છે. મનુષ્ય શરીરને પામી મોક્ષ સુખને માટે યત્ન નહિ કરતાં સ્વર્ગાદિકના સુખને માટે યત્ન કરવા એ તો હાથમાંથી પારસમણિ ફેંકી દઇને મૂર્ખતા કાચના કકડા મેળવવાનો યત્ન કરવા જેવું છે. ૬

નહિં દરિદ્ર સમ દુખ જગમાંહી, સંત મિલન સમ સુખ કછુનાહીં;
પર ઉપકાર વચન મન કાયાં, સંત સુભાવ સહજ ખગરાયા,

જગતમાં દારિદ્ર સમાન બીજું દુઃખ એકે નથી. તેમજ જગતમાં સંત જનોના સમાગમ સમાન બીજું સુખ એકે નથી. મન વચન તથા કાયાથી પરોપકાર કરવો એ સંતજનોનો સહજ સ્વભાવ છે. ૭

સંત સહહિ દુખ પરહિત લાગી, પરદુખ હેતુ અસંત અભાગી;
ભૂરજ તરૂસમ સંત કૃપાલા, પરહિત સહુનિત વિપતિ વિશાલા ૮

સંતજનો પારકાનું હિત કરવાને માટે પોતે દુઃખોને સહન કરે છે ને અસંત જનો પોતે દુઃખો વેઠીને પણ બીજાને દુઃખ દેવામાં તત્પર રહે છે. જેમ ભોજપત્રનાં વૃક્ષો બીજાને સુખ દેવાને માટે પોતાની છાલ ખેંચવાનું પણ સહન કરે છે તેમ સંતજનો બીજાઓના હિતને માટે મોટી મોટી વિપત્તિઓને પણ સહન કરે છે. ૮

શન હવ ખલ પરબંધન કરહીં, ખાલ કઢાઈ વિપત્તિ સહિ મરહીં
ખલવિનુ સ્વારથ પર અપકારી, અહિ મૂષક ઈવસુનુ ઉરગારી.

જેમ શણનાં વૃક્ષો પોતાની ખાલ કઢાવીને પણ બીજાઓને બાંધવામાં કારણભૂત થાય છે તેમ અસંત જનો પોતે અનેક વિપત્તિઓને સહન કરી તથા છેવટ મરી પૂરૂં દઇને પણ બીજાઓનું બુરૂં કરવામાં કારણભૂત થાય છે. જેમ સર્પો પોતાને કશો લાભ નહિ છતાં પરાયાના પ્રાણ લે છે અને ઉંદરો પોતાનો કશો લાભ નહિ છતાં બીજાનાં વસ્ત્રો કાપી નાંખે છે. ૯

પરસંપદા વિનાશિ નશાહીં, જિમિ કૃષિ હતિ હિમ ઉપલ વિલાહીં
દુષ્ટ ઉદય જગ આરતિ હેતુ, મથા પ્રસિદ્ધ અધમ ગ્રહ કેતુ.

તેમ દુર્જનો પોતાનો કશો લાભ નહિ છતાં બીજાઓની સંપત્તિનો નાશ કરે છે. જેમ જેમ બરફના કરાઓ ખેતીનો વિનાશ કરીને પોતે પણ નાશ પામે છે તેમ જગતમાં દુષ્ટ લોકોનો ઉદય પીડાનુંજ કારણ થઇ પડે છે. તેમ કેતુનો ઉદય પીડાનુંજ કારણ થઇ પડે છે. ૧૦

સંત ઉદય સંતત સુખકારી, વિશ્વ સુખદ જિમિ ઈંદુ તમારી;
પરમ ધર્મ શ્રુતિ વિદિત અહિંસા, પરનિંદા સમ અઘન ગરિસા.૧૧

જેમ સૂર્યનો અને ચંદ્રનો ઉદય જગના સુખને માટેજ થાય

છે તેમ સંત જનોનો ઉદય સર્વદા જગતના સુખને માટેજ થાય છે. વેદમાં પ્રખ્યાત અહિંસા રૂપ પરમ ધર્મ સઘળાં પુન્યથી અધિક છે. અને પરાઇ નિંદા કરવી એ સઘળાં પાપોથી અધિક પાપરૂપ છે. ૧૧

હરિગુરૂ નિંદક દાદુર હોઈ, જન્મ સહસ્ર પાવતજન સોઇ;
દ્વિજ નિંદક બહુ નરક ભોગ કરિ, જગ જન્મૈં વાપસ શરીર ધરિ.

હરિની તથા ગુરૂની નિંદા કરનારો માણસ હજાર જન્મો સુધી દેડકાના અવતારને પામે છે. બ્રાહ્મણોની નિંદા કરનારો માણસ ઘણાં ઘણાં નરકો ભોગવ્યા પછી જગતમાં કાગડાનો અવતાર પામે છે. ૧૨

સુર શ્રુતિ નિંદક જે અભિમાની, રૌરવ નરક પરહિં તે પ્રાની;
હોહિં ઉલુક સંત નિંદા રત, મોહ નિશા પ્રિય જ્ઞાન ભાનુ ગત.

દેવતાઓની તથા વેદની નીંદા કરનારો અભિમાની માણસ રૌરવ નામના નરકમાં પડે છે. સંત જનોની નિંદા કરવામાં વૃત્તિ રાખનારો માણસ ઘૂવડનો અવતાર પામે છે કે જે મનુષ્યને તે અવતારમાં પણ મોહ રૂપ રાત્રિમાં પ્રીતિ જ્ઞાન રૂપી સૂર્યમાં અપ્રીતિ હોય છે. ૧૩

સબકી નિંદા જો જન કરહીં, તે જન ગાદર હોઈ અવતરહીં;
સુનહુ તાત અબ માનસ રોગા, જેહિતે દુખ પાવહિં સબલોગા.

જે મૂર્ખ માણસ સર્વની નિંદા કરે છે તે મનુષ્ય વડવાંદરી નામના ઉંધે માથે લટકનારાં પક્ષીનો અથવા છાપાનો અવતાર પામે છે. હે ગરૂડજી! હવે માનસિક રોગો વિષે કહું છું તે સાંભળો—કે જે રોગોથી સર્વ લોકો દુ:ખ પામે છે. ૧૪

મોહ સકલ વ્યાધિન કર મૂલા, તેહિતે પુનિ ઉપજે બહુ શૂલા;
કામ વાત કફ લોભ અપારા ક્રોધ પિત્ત નિત છાતી જારા. ૧૫

મોહ સઘળા માનસિક વ્યાધિઓનું મૂળ છે. કેમકે એમાંથીજ અનેક પ્રકારનાં દુ:ખો ઉત્પન્ન થાય છે. કામ વાયુ રૂપ છે, લોભ અપાર કફરૂપ છે, અને ક્રોધ સર્વદા છાતીને બાળનારા પિત્તરૂપ છે. ૧૫

॥ શ્રી રણછોડજીને નમઃ ॥

શ્રી રામ-રસ.

ભાગ ૨ જો.

વાર વાર વર માગવું, હર્ષ દીયો શ્રી રામ;
પદ સરોજ અતિ પાવની, ભક્તિ સદા સતસંગ. સીયા૦

એક મંદમે મોહ વશ, કુટીલ હૃદય અજ્ઞાન;
પુની પ્રભુ મોહ વીસારેઉ, દીનબંધુ ભગવાન. સીયા૦

કીર્તન ૪ થું.

નંદલાલ મેલોને મનના આંબળા,
ભક્તી વહાલી લાગી સામળારે વાલા. નંદલાલ.

પેસી પાતાળ પ્રભુ કાળીનાગ નાથ્યો,
તે દહાડાના થયા સામળારે વાલા. નંદલાલ.

પાન્ડવોની તમે પ્રત્માયો પાળી,
લાખા ભુવનમાં ઊગારવારે વાલા. નંદલાલ.

તાતી કઢા તમે શીતળ કીધી,
સુધનવાને ઉગારવારે વાલા, નંદલાલ.

રાજા રાવણને રણમાંરે રોળ્યો,
વીભીક્ષણને રાજ આપવારે લાલા. નંદલાલ.

હરણાંકસ્યપને નખે વધેર્યો,
પ્રેહ્લાદને ઉગારવારે વાલા. નંદલાલ.

કુંવરબાઈના વાલે મામેરા પુરયા,
નરસીની લજ્યા રાખવારે વાલા. નંદલાલ.

બાઇ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ,
ચરણ કમળ ચીત રાખવારે વાલા. નંદલાલ.

કીર્તન ૫ મું.

તારા ખોટા છે ખારવા વહાણના રે,
બેડી બુડી માયાની મોહ જાળમાંરે તારા.

સઢ તુટશે ને થાંભલો ભાગશેરે,
તને ઝાઝું જોખમ વીરા લાગશેરે. તારા.

મધ્ય દરીયામાં વહાણ તારૂ બુડશેરે,
તારી કાચી કાયાનું વહાણ ભાગશેરે. તારા.

આ જુઠી તે જાણ તારી દેહડીરે,
કેમ તરશે તે તારી જાતડીરે. તારા.

દાસ તુલસી ગોસાઇ એમ બોલીયારે,
કે તરસે હરજનના હેલીઆરે. તારા.

કીર્તન ૬ ઠું.

હરખે હરી ભજી લ્યો રે, આવી તક નહી આવે વળતી.
વીજળી ઝબુકે મોતી પરોઇ લો, મનુષાદેહી નથી મલતી. હરખે.
સંત સમાગમ સંતથી કરીએ, વેગળા રહીએ કરથી. હરખે.
ડાહ્યા થઇને ડહાપણુ કરો છો, માયા હીરલે ગળતી. હરખે.
એળે વેળે શીદ ખુવો છો, હારી જાશો ભવથી. હરખે.
કહે દ્વારકો હરી ભજ્યા વીણુ, ચોરાસી નથી મટતી. હરખે.

કીર્તન ૭ મું.

હરી ગોકુળીયામાં રાસ રમે હો નંદલાલા,
તમે આવોને મારે આંગણીએ હો નંદલાલા,
તમે કુબજાને ઘેર જાઓ ડોલતારે હો નંદલાલા,
તમે મારી સાથે નથી બોલતારે હો નંદલાલા,
મેંતો પેરી તમારી ઘાટડીરે હો નંદલાલા,
હુંતો કયારની જોવું છું વાટડીરે હો નંદલાલા.
મારી ઘાટડીનો રાખજો રંગરે હો નંદલાલા,
મને ગમ્યો તમારો સંગરે હો નંદલાલા,
મેંતો પેરી તમારી ચુડીઓરે હો નંદલાલા,
મને પરમ પેલો મુંડીઓરે હો નંદલાલા,
મેંતો ઓઢી તમારી ચુંદડીરે હો નંદલાલા,

હું તો રાસમાં ફરતી કુંદડીરે હો નંદલાલા,
મેં તો પ્રેમે તમારી પુજા કરીરે હો નંદલાલા,
બાવા ભક્તિ તમારી આકરીરે હો નંદલાલા,
મહેતા નરસઈના સ્વામી સાંભળોરે હો નંદલાલા,
તમે મેલોને મનના આંબળારે હો નંદલાલા.

કીર્તન ૮ મુ.

મારા વાલારે વંદ્રાવનની વાટે વેલા આવજો,
મારા વાલારે પ્રેમીજનને પ્રેમ કરી બોલાવજો,
મારા વાલારે પ્રેમીજનના હૈડાં તો હરખે ભર્યા,
મારા વાલારે તે દેખીને ચીતડાં મારાં ત્યાં ઠર્યા,
મારા વાલારે જમુનાજીની અખંડ આરતી થાય છે,
મારા વાલારે દર્શન કરવા નરનારી સૌ જાય છે,
મારા વાલારે ગોરધન ઉપર ગોધન ચારવા જાય છે,
મારા વાલારે મૈયારીનાં મૈડાં લુટી ખાય છે,
મારા વાલારે વ્રજની નારી ઠપકો દેવા જાય છે,
મારા વાલારે જસોદા માતા સોટી લઈને ધાય છે,
મારા વાલારે વંદ્રાવનમાં અખંડ રાસ રમાય છે,
મારા વાલારે નટવરજી નાચે ને ગોપીઓ ગાય છે,
મારા વાલારે વંદ્રાવનમાં મીઠી મોરલી વાય છે,
મારા વાલારે માધવદાસ બલીહારી જોવા જાય છે,

પ્રીતિ કરહિં જો તીનોં ભાઇ ઉપજૈ સન્નિપાત દુખદાઇ;
વિષય મનોરથ દુર્લભ નાના, તે સબ શુલ નામકો જાના. ૧૬

કામ, લોભ અને ક્રોધ એ ત્રણે ભાઇઓ જો પરસ્પર પ્રીતિ કરીને એકઠા થાય તો તેઓથી મહા દુઃખદાયી અહંમમતા રૂપી સન્નિપાત ઉત્પન્ન થાય છે. દુર્લભ વિષયોના જે અનેક પ્રકારના મનોરથો થાય છે તેઓ સર્વ પ્રકારનાં શૂળો છે. એ શૂળો અનંત હોવાથી તેઓનાં નામો કોણ જાણી શકે ? ૧૬

મમતા દદ્રુ કંડુ ઇરષાઈ, કુષ્ટ દુષ્ટ તામસ કુટિલાઇ;
અંહકાર જો દુખદ ડમરૂઆ, દંભ કપટ મદમાન નહરૂઆ. ૧૭

મમતા છે તે દાદર રૂપ છે. ઇર્ષા છે તે ખરજ રૂપ છે. દુષ્ટતા અને કુટિલતા તે કોઢરૂપ છે. જે અહંકાર છે તે અતિ દુઃખદાયી જળંદર રૂપ છે. જે દંભ, કપટ, મદ તથા માન રૂપ છે તેઓ વાળાઓ રૂપ છે. ૧૭

તૃષ્ણા ઉદર વૃદ્ધિ અતિ ભારી, ત્રિવિધ ઇષણા તરૂણ તિજોરી;
જુગ વિધિ જ્વર મત્સર અવિવેકા, કહંલગિ કહોં કુરોગ અનેકા

જે તૃષ્ણા છે તે અત્યંત ભારે ઉદરવૃદ્ધિ નામના રોગ રૂપ છે જે પુત્રની ધનની તથા પ્રતિષ્ટાની ઇચ્છા છે તે તાજા એકાંતરિયા તાવ રૂપ છે. જે મત્સર તથા અવિવેક છે તેઓ બન્ને દોષોથી થયલા જ્વર રૂપ છે. હે ગરૂડજી ! માનસિક રોગો અનેક છે માટે ક્યાં સુધી નામો આપું ? ૧૮

દોહરો.

એક વ્યાધિને નર મરહિં, યે અસાધ્ય બહુ વ્યાધિ;
સંતત પીડહિં જીવ કહં, સો કિમિ લહહિં સમાધિ ૧

માણુસ એક રોગથી પણ મરી જાય છે ત્યારે આ તો ઘણા

રોગો છે અને વળી અસાધ્ય છે માટે તેઓ વિષે તો કહેવુંજ શું ? આ રોગોથી જે હમેશાં પીડાયા કરતો હોય તે માણસ ઇશ્વરનું ધ્યાન કેમ કરી શકે ? અને સુખ કેમ પામે ? ૧

નેમ ધર્મ આચાર તપ જ્ઞાન યજ્ઞ જપ દાન;
ભેષજ પુનિ કોટિન્હ નહિં, રોગ જાહિં હરિવાન ૨

હે ગરૂડજી! નિયમો, ધર્મો આચાર, તપ, જ્ઞાન, વ્રત તથા દાન એ રૂપી કરોડો ઔષધો કરતાં છતાં પણ આ રોગો ટળે એવા નથી. ૨

ચોપાઇ

યહિ વિધિ સકલ જીવ જગ રોગી શોક હર્ષ ભય પ્રીતિ વિયોગી.
માનસ રોગ કછુક મૈં ગાયે, હેં સબકે લખિ વિરલન્હિ પાયે. ૧

આ પ્રમાણે જગતમાં સઘળા જીવો રોગોથી પીડાયેલા છે કે જે રોગોની પછવાડે શોક, હર્ષ, ભય તથા વિયોગ તેઓ લાગેલાજ છે. આ થોડાક માનસિક રોગો મેં કહ્યા. આ રોગો જો કે સર્વને છે તો પણ તેઓને કોઇકજ ઓળખે છે. ૧

જાનેતે છીજહિં કછુ પાપી, નાશ ન પાવહિં જન પરિતાપી;
વિષય કુપથ્ય પાઇ અંકુરે, મુનિહિ હૃદય કાનર બાપુરે. ૨

લોકોને પરિતાપ આપનારા એ દુષ્ટ રોગો ઓળખાયાથી કાંઇક ઓછા થાય છે પણ નિર્મળ તો થતાજ નથી. એ દુષ્ટ રોગો વિષય રૂપી કુપથ્યને લીધે મુનિઓનાં હૃદયમાં પણ અંકુરિત થાય છે તો બિચારાં માણસોની તો વાતજ શી કરવી. ૨

રામકૃપા નાશહિં સબ રોગા, જો ઇહિ ભાતિ બને સંયોગા;
સદ્ગુરૂ વઇદ વચન વિશ્વાસા, સંયમ હુયન વિષયકી આશા. ૩

જો નીચે લખેલા સંયોગ બને તો રામચંદ્રજીની કૃપાથી એ સઘળા રોગો નાશ પામે છે. સદ્ગુરૂ રૂપી વૈદ્યનાં વચન ઉપર પૂરો

વિશ્વાસ રાખવામાં આવે, વિષયોની આશા ન રાખવામાં બરાબર પથ્ય પાળવામાં આવે. ૩

રઘુપતિ ભક્તિ સજીવન મૂરી. અનોપાન શ્રદ્ધા મતિ રૂરી;
યહિ બિધિ ભલે કુરોગ નશાહીં, નાહિં તો યતન કોટિ નહિ જાહીં.

અને રામચંદ્રજીની ભક્તિ રૂપી અમૃતૌષધી શ્રદ્ધારૂપી અનુપાનની સાથે પીવામાં આવે તોજ આ તમામ દુષ્ટ રોગોનો નાશ થઇ જાય છે. એ વિના બીજા કરોડો યત્નોથી પણ ટળતા નથી. ૪

જાનિય તબ યહ બિરૂજ ગુસાંઈ, ઉર બલ બિરાગ અધિકાઈ;
સુગતિ ક્ષુધા બાઢે નિત નઈ; વિષય આશ દુર્બળતા ગઈ. ૫

જ્યારે મનમાં વૈરાગ્ય રૂપી બળ પરિપૂર્ણ થયેલું જોવામાં આવે, સુમતિ રૂપી ક્ષુધા નિત્ય નવી નવી વધવા લાગે અને વિષયોની આશારૂપી દુર્બળતા તમામ ટળી જાય ત્યારે જાણવું જે મન રોગમુક્ત થયું છે. ૫

વિમલ જ્ઞાન જલપાર અન્હાઈ, તબ રહ રામ ભક્તિ ઉરછાઇ;
શિવ અજ શુક સનકાદિક નારદ, જો મુનિ બ્રહ્મ વિચાર વિશારદ ૬.

મન જ્યારે આ પ્રમાણે રોગથી મુક્ત થઇ નિર્મળ જ્ઞાન રૂપી જળનું સંપાદન કરી સ્નાન કરે ત્યારે એમાં રામચંદ્રજીની ભક્તિ છાઇ રહે છે. હે ગુરૂજી ! શિવ, બ્રહ્મા, શુકદેવજી, નારદજી અને સનકાદિક મુનિઓ કે જેઓ બ્રહ્મવિચારમાં પરમ પ્રવીણ છે. ૬

સબકર મત ખગનાયક એહા, કરિય રામપદ પંકજ નેહા;
શ્રુતિ પુરાણ સદગ્રંથ કહાહીં, રઘુપતિ ભક્તિ બિના સુખ નાહીં.

તે સર્વનો સિદ્ધાંત એ છે કે, રામચંદ્રજીના ચરણારવિન્દોમાં પ્રીતિ કરવી, શ્રુતિઓ, પુરાણો તથા બીજા સદ્ગ્રંથો પણ એમજ કહે છે કે રામચંદ્રજીની ભક્તિ વિના સુખ મળતું નથી. ૭

કમઠ પીઠ જામહિ વરૂવારા, વંધ્યા સુત વરૂ કાહુહિં મારા;
ફુલહિ નભ વરૂ બહુ વિધિ ફુલા, જીવન લહ સુખ પ્રભુ પતિકૂલા.

કદાચ કાચબાની પીઠપર રોમાવળી જાંમે, વાંઝણીનો પુત્ર કોઇને મારી નાંખે અને આકાશમાં અનેક પ્રકારનાં ફુલો ઉગીને પ્રફુલિત થાય તોપણ પ્રભુથી વિમુખ રહેનારને કદી સુખ મળે નહિ. ૮

તૃષા જાઇ વરૂ મૃગજલ પાના, વરૂ જામહિં શશશીશ વિષાના,
અંધકાર વરૂ રવિહિં નશાવે, રામવિમુખ સુખ જીવ ન પાવે;
હિમતે પ્રગટ અનલ વર હોઇ, વીમુખ રામસુખ પાવત કોઇ ૯.

કદાચ ઝાંઝવાનાં જળથી તરસ મટે, સસલાના માથાપર શીંગડું જોવામાં આવે, અને અંધકાર સૂર્યનો નાશ કરી નાંખે તો પણ રામચંદ્રજી વિમુખ રહેનારો કોઇ જીવ કદી સુખ પામેજ નહિ કદાચ બરફમાં અગ્નિ પ્રગટ થાય તો પણ રામચંદ્રથી વિમુખ રહેનારો કોઇ જીવ કદી સુખ પામેજ નહિ. ૯

દોહરો.

વારિ મથે વરૂ હોઈ ઘ્રત, સીકતા તે વરુ તેલ;
વીનુ હરી ભજન ન ભવ તરીય, યહ સીદ્ધાંત અપેલ. ૩

કદાચ પાણીને વલોવવાથી ઘી મળે અને રેતીને પીલવાથી તેલ મળે તો પણ હરિ ભજન વિના કદી સંસારને તરી શકાય નહિ. એ નિરપવાદ સિદ્ધાંત છે. ૧૯૩

મશકહીં કરહીં વીરંચી પ્રભુ, અજહીં મશકને હીન;
અસ વીચાર તજ સંશય, રામહિં ભજહીં પ્રવીન.

પ્રભુ મચ્છરને પણ બ્રહ્મા બનાવી શકે છે અને બ્રહ્માને પણ મચ્છરથી ન્યુન બનાવી શકે છે એમ વિચારી સંશયને છોડી દઇ

પ્રવીણ લોક રામચંદ્રજીને ભજે છે. ૧૬૪

શ્લોક.

વીનીશ્રીત વદામી તે ન અન્યથા વચાં સી મે
હરી નરા ભજંતી યેતી દુસ્તરં તરંતી તે ૧

હું તમને પાકા નિશ્ચય ભરેલી વાત કહું છું અને મારા વચનો કદી પણ જૂઠાં પડતાં નથી કે જે માણસો હરિને ભજે છે તેઓજ આ અતિ દુસ્તર સંસારને તરી જાય છે. ૧

ચોપાઇ.

કહેઉં નાથ હરી ચરીત અનુપા, વ્યાસ સમાન સ્વમતિ અનુરૂપા;
શ્રુતી સીદ્ધાંત ઇહેઉરગારી, રામ ભજીય સબ કામ વીસારી. ૧

હે સ્વામી ગરૂડજી ! મેં રામચંદ્રજીનું અનુપમ ચરિત્ર મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે વિસ્તારથી તથા સંક્ષેપથી કહ્યું. વેદનો સિદ્ધાંત એ છે. કે સઘળી કામનાઓને વિસારી મૂકીને રામચંદ્રજીનું ભજન કરવું. ૧

પ્રભુ રઘુપતી તજિ સેઇય કાહી, મોસે શઠપર મમતા જાહી;
તુમ વીજ્ઞાન રૂપ નહી મોહા, કીન્હ નાથ મોપર અતી છોહા.

પ્રભુ રામચંદ્રજી કે જેને મારા જેવા શઠ સેવક ઉપર મમતા છે તેમને છોડી દઇને કોને ભજીએ ? તમે સાક્ષાત વિજ્ઞાન રૂપ પરમાત્માજ છો માટે તમને મોહ હોવો સંભવેજ નહિ. તમે તો મારા પર દયા કરવાને માટે અહીં આવ્યા છો. ૨

પૂછેઉ રામકથા અતિ પાવનિ, શુક સનકાદિ શુભ મન ભાવની;
સત સંગતી દુર્લભ સંસારા, નીમીષ દંડ ભરી એક વારા ૩

રામચંદ્રજીની અતિ પવિત્ર કથા કે જે શુકદેવજી, સનકાદિક તથા મહાદેવજીનાં અંતઃકરણોને પણ પ્યારી છે તે અહીં તમે મને પુછી, સંસારમાં એક દિવસભર, એક ઘડીભર, છેવટ એક નિમિત

પણ સત્સંગ મેળવવો દુર્લભ છે. ૩

દેખુ ગરૂડ નીજ હ્રદય વીચારી, મૈં રઘુવીર ચરણ અધીકારી;
સકુનાધમ સબભાંતીઅપાવન, પ્રભુ મોહિકાન્હ વીદિત જગપાવન.

હે ગરૂડજી ! તમે પોતાના હ્રદયમાં વિચાર કરી જુઓ કે હું રામચંદ્રજીનું ભજન કરવાને અધિકારી છું ? નથીજ. હું તો પક્ષીઓમાં અધમ અને સર્વ પ્રકારે અપવિત્ર કાગડો છું તેને પણ પ્રભુએ પ્રસિદ્ધ રીતે જગત પવિત્ર બનાવી દીધો છે. ૪

દોહરા.

આજ ધન્ય મૈં ધન્ય અતિ, યદપી સબ વીધી હીન;
નીજ જન જાની રામ મોહિં, સંત સમાગમ દિન. ૫

જો કે હું સર્વ પ્રકારથી હીન છું તો પણ આજ ધન્ય થયો છું કેમકે રામચંદ્રજીએ મને પોતાનો દાસ જાણીને સંતનો સમાગમ આપ્યો. ૧૯૫

નાથ યથા મતી ભાષેઊં, રાખેઉ કછુ નહીં ગોઈ;
ચરીત સીંધુ રઘુનાથકે, થાહ કી પાવે કોઈ. ૬

હે નાથ ! હે ગરૂડજી ! મેં રામચંદ્રજીનું ચરિત્ર મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે તમને કહી સંભળાવ્યું. મેં એમાં કશું પણ ગુપ્ત રાખ્યું નથી. રામચંદ્રજીનું ચરિત્ર તો સમુદ્ર જેવું અગાધ અને અપાર છે માટે એવો કોણ સમર્થ છે કે તેનો અંત પામી શકે ! ૧૯૬

ચોપાઇ.

સુમીરી રામકે ગુણગણ નાના, પુની પુની હર્ષ ભુશુંડ સુજાના;
મહિમા નીગમ નેતી કહી ગાઈ, અતુલિત બલ પ્રતાપ પ્રભુતાઇ

રામચંદ્રજીના અનેક ગુણોનું સ્મરણ કરીને પવિત્ર કાકભુશંડજી મનમાં વારંવાર હર્ષ પામ્યા અને બોલ્યાકે અતુલિત, બળવાળા અતુલિત

પ્રભાવવાળા તથા અતુલિત પ્રભુતાપવાળા રઘુનાથજીના મહિમાને વેદો પણ નેતિ કરીને ગાય છે. ૨૭

શીવ અજ પૂજ્ય ચરણ રઘુરાઈ, મોપર કૃપા પરમ મૃદુલાઈ;
અસ સુભાવ કહું સુનોત દેખોં, કેહી ખગેશ રઘુપતી સમ લેખોં.

અને જેમનાં ચરણોને શિવ તથા બ્રહ્મા પૂજે છે તેમણે મારા પર અતિ કોમળતા તથા કૃપા કરી. આવો અતિ સારો સ્વભાવ મેં કયાંય કોઇનો પણ દીઠો કે સાંભળ્યો નથી. હે ગરૂડજી ! હું બીજા કોને રામ સમાન લેખું, ! ૪૮

સાધક સીદ્ધ વીમુક્ત ઉદાસી, કવી કોવિદ વીરક્ત સંન્યાસી;
યોગી સુર અરૂ તાપસ જ્ઞાની, ધર્મ નીરત પંડીત વીજ્ઞાની.

સાધકો, સિદ્ધો, મુક્ત લોકો, ઉદાસીઓ, કવિઓ, પંડિતો, વિરક્તલોકો, સંન્યાસીઓ. યોગીઓ, દેવતાઓ, તપસ્વીઓ, જ્ઞાનીઓ, ધર્માત્માઓ, બુદ્ધિવાળાઓ કે વિજ્ઞાનીઓ. ૪૯

તરહીં ન વીનુ સેંયે મમ સ્વામી, રામ નમામી નમામી નમામી
શરણ ગયે મોસે અઘરાશી, હોહિં શુદ્ધ નમામી અવીનાશી.

એ કોઇપણ મારા સ્વામીનું સેવન કર્યા વિના સંસારને તરી શકતા નથી એ મારા સ્વામી રામચંદ્રજીને પ્રણામ કરછું, પ્રણામ કરછું, પ્રણામ કરછું, જેમના શરણમાં ગયેલા મારા જેવા પાપાત્મક લોકો પણ શુદ્ધ થઇ જાય છે. તે અવિનાશી પ્રભુને પ્રણામ કરછું. ૫૦

દોહરા.

જાસુનામ ભવ ભેષજ, હરણ ઘોર ભય શુલ;
સો કૃપાલુ મોહીં તોહીં પર, સદા રહહીં અનુકૂલ.

જેમનું નામ જન્મમરણ રૂપી રોગને ટાળવામાં ઓષધરૂપ છે અને અતિ ઘોર ભયને તથા દુ:ખોને હરનારૂં છે તે કૃપાળુ પ્રભુ

મારાપર અને તમારાપર સદા અનુકૂળ રહેજો. ૫૧

સુન ભુશંડકે વચન વર, દેખી રઘુપદ નેહ;
બોલે પ્રેમ સહિત ગીરા, ગરૂડ વીગત સંદેહ.

હે પાર્વતી ! કાગભુશંડજીનાં ઉત્તમ વચનો સાંભળી તથા રામચંદ્રજીના ચરણોમાં તેમનો અપૂર્વ સ્નેહ જોઇ સર્વ સંદેહોથી રહિત થયેલા ગરૂડજી પ્રેમ સહિત વાણી બોલ્યા. ૫૨

ચોપાઈ.

મૈં કૃત કૃત્ય ભયઉં તવ વાની, સુની રઘુવીર ભકિત સાની;
રામચરણ નુતન રતિભઈ, માયા જનીત વીપતી સબ ગઈ.૫૩

રામચંદ્રજીની ભક્તિ રસથી ભરેલી આપની વાણી સાંભળવાથી હું કૃતાર્થ થયો છું. આપની વાણીથી મને રામચંદ્રજીના ચરણોમાં નવીન પ્રીતિ ઉત્પન્ન થએલી મારી સઘળી વિપત્તિઓ ટળી ગઇ છે. ૫૩

મોહ જલધી બોહિત તુમ ભઈઉ, મોકહુ નાથ વીવીધ સુખદયઉ;
મોસેન હોઇ ન પ્રત્યુપકારા, વંદૌં તવ પદ વારહિ વારા. ૫૪

હે નાથ ! આપે મોહરૂપ સમુદ્રમાં વહાણરૂપ થઇને મને ઘણા પ્રકારનું સુખ આપ્યું છે. મારાથી આપનો શો પ્રત્યુપકાર બની શકે એમ છે. ૫૪

પૂરણ કામ રામ અનુરાગી, તુમ સમ તાત ન કોઉ બડભાગી;
સંત વીટપ સરિતા ગીરિધરણી, પરમહીત હેતુ ઇન્હનકી કરણી.

હે નાથ ! આપથી અધિક બીજો કોઇપણ પૂર્ણકામ રામચંદ્રજીમાં પ્રેમવાળો અને મહા ભાગ્યશાળી નથી. વૃક્ષો, નદીઓ, પર્વતો તથા પૃથ્વી એઓની સઘળી વિપત્તિ પરોપકારને માટેજ છે તેમ સંત પુરૂષોની સઘળી વિભૂતિ પણ પરોપકારને માટેજ છે. ૫૫

॥ શ્રી રણછોડજીને નમઃ ॥

શ્રી રામ-રસ.

ભાગ ૩ જો.

જીવનમુક્ત મહાત્મા શ્રી સર્યુદાસજી.

પાટડીમાં વસતા અમદાવાદી પરિખ સંજ્ઞાધારક કુલીન આ જીવનમુકત મહાત્માનો જન્મ થયો હતો. પરોપકાર, દયા, દાન, ધર્મ અને મહાત્માઓ પ્રતિ તેમને બાલવયથીજ અસાધારણ પ્રીતિ હતી. તેને લઈને જોકે તેઓ સ્કુલમાં કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કરતા માલૂમ પડતા નહિ તો પણ તેમનું જ્ઞાન ઘણું ઉંચા પ્રકારનું હતું. વિદ્યાભ્યાસ પુર્ણ કર્યા પછી તેમના વડીલોની ઇચ્છાનુસાર તેમણે વ્યાપારી લાઇન લીધી હતી પરતુ જેને સંસારસાગર અસાર હતો તે ત્યાં પણ સર્વ અસારજ જોતા હતા, એટલે વિરાગી વૃત્તિથી તેમાં પણ તેમને પ્રીતિ થઈ નહીં. પોતાનો બને તેટલો સઘળો વખત તેઓ સંત સમાગમમાં વિતાવવા, શોધી શોધીને મહાત્માઓની સાનિધ્યમાં જતા અને ત્યાંજ તેમની સાથેના સત્સંગમાં ખાનપાનનું ભાન રાખ્યા વિના

બેસી રહેતા હતા. તેમની આવી પ્રવૃત્તિઓને લીધે તેમનું વ્યાવહારિક વર્તન તદ્દન ફીકું લાગતું હતું. તેમના બાળપણમાંજ જ્ઞાતિના રિવાજ પ્રમાણે લગ્ન થઈ ગયાં હતાં એટલે તેમને સંસારમાં તેમની મરજી વિરૂદ્ધ પાડવા પ્રયત્ન થયો હતો. તેમનાં ધર્મપત્ની પણ સાક્ષાત્ મીહીરા (મીરાં) નો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરાવે તેવાં—એક મહાત્માના નામને દીપાવે તેવા હોવાથી, તેમને માથે નાખવામાં આવેલી સંસારની ઉપાધિ માત્ર નામનીજ હતી. બંને પતિપત્નિએ જીવનપર્યંત નૈષ્ટિક બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળ્યું હતું. એ સાધ્વી બાઈ અલ્પ સમયમાંજ પ્રભુના ચરણકમળમાં પહોંચી ગયાં અને એક સિંહસમાન મહાત્માની મર્યાદાની—નામની વ્યવહારિક સંખલા—બેડી તુટી ગઈ. આવા વિષદ પ્રસંગોમાં જેમ એક સાધારણ પુરૂષને મહાવિશાદ (શોક) થાય છે. તેમ તેમને ન થતાં, ઉલટી પ્રભુની આવી ઇચ્છાથી તે મનમાં મલકાતા હતા. કુલીન વરનાં ઉપરા ઉપરી માગાં થવા લાગ્યા એટલે તેમના વડીલોએ તેમને વીલા ન મુકવા (એકલા પડવા ન દેવા) વિચાર કરવા માંડયો. તેઓ સઘળાની આવી હિલચાલની ખબર પડતાંજ પોતે પીંજરામાંથી મૂક્ત થયેલ કેસરીની માફક અરણ્યમાં ચાલ્યા જવા વિચાર કર્યો. તેમણે પોતાના વડીલોને પોતાની ઇચ્છા જણાવ્યા સિવાયજ તીવ્ર વિરાગને લીધે, પોતાનું જન્મસ્થાન છોડયું અને યથેચ્છ વિચરવા લાગ્યા. તીર્થમાં ચટન કરતા

કરતાં અનેક મહાત્માઓના સત્સંગનો લાભ લેતા લેતા કેટલાક વખત પછી રાજનગર (અમદાવાદમાં) માં આવ્યા અને એક સ્વામીજી પાસે દીક્ષા લઈ તેમના શિષ્ય થયા. પૂર્વ જન્મના અપુર્ણ સંચીતને અનાયાસે ભોગવવા કોઈ યોગ ભ્રષ્ટયોગ મહાત્માનું જેમ વિચરવું થાય, તેમ તેઓ પોતાની સઘળી પ્રવૃત્તિઓમાં રહેવા લાગ્યા. પોતે બિલકુલ નિષ્કંચનપણે (દ્રવ્યને સ્પર્શ પણ કરતા નહિ) રહેતા હતા તોપણ તેમના પરોપકારી ગુણો આવી સ્થિતિમાં પણ પ્રકાશમાન હતા. તેમનો સદ્બોધ સાંભળવા આવનારા મુમુક્ષુજનો તેમના નામે નિત્ય નિયમીત રીતે તેમના આશ્રમસ્થાન પર પરમાર્થ કરતા હતા. અનેક અપંગ, સાધુસંત અને કોઈપણ પ્રકારનો યાચક એ કલ્પવૃક્ષ સમાન મહાત્માના આશ્રમસ્થાનપરથી અપૂર્ણ ઈચ્છાએ નિરાશ થઇ પાછો ફરતો નહિ. કલ્પવૃક્ષ જેમ પોતાનો આશ્રય કરનારને ઈચ્છીત વસ્તુ આપે છે, તેમ તેઓશ્રી પણ ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ સુદ્ધાંતનું સદાવૃત્ત બાંધી બેઠા હોય તેમ પ્રત્યક્ષ ભાન થતું હતું. બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપ સર્વોત્તમ દાનનો તો ત્યાં નિશદિન અસ્ખલીત પ્રવાહ—મહાનંદ વહ્યાંજ કરતો હતો, ત્યાં શું કમીના રહે? અમદાવાદની વ્યવહાર લુપ્ત પ્રજાને તેમણે એવી ચેતાવી હતી કે, એક હલકામાં હલકા વર્ગથી ઉત્તમ વર્ગના સાધારણ તેમજ ગૃહસ્થો હજારોની સંખ્યામાં સૂર્યોદય પહેલા

તેમના સદ્બોધનુ પાન કરવા આશ્રમપર એકઠા થતા હતા, શાંતિનું તો ત્યાં સર્વાંશે સામ્રાજ્ય પ્રવર્તી રહેતું હતું, તેઓશ્રીનો સર્વ દેશી ઉપદેશ સહુને પરમ પ્રિય થઈ પડયો હતો. ખંડનમંડનનું તો નામ નિશાન હતુંજ નહિ. તેમની આવા પ્રકારની નિષ્પક્ષપાત અને સામાન્ય સ્નેહ દ્રષ્ટીથી કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મત્સર આદિના નાશનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ થતો હતો, એ રીતે તદ્દન જીવનમૂકત દશાના આનંદમાં વિલસતા અને ભકતજનોને વિલસાવતા તેઓ નિત્ય નિયમીત સદ્બોધ આપતા હતા. परोपकाराय सतां विभूतयः સતપુરૂષોનું જીવન પરોપકારને માટેજ હોય છે. તેમ સંસાર યાત્રા પરિપૂર્ણ કરી લગભગ સીત્તેર વર્ષની વયે સં- ૧૯૬૮ ના કારતક વદ ત્રીજના દિવસે ભકતોને ક્ષણભર મોહવશ કરી ઈચ્છાનુસાર સ્થુલને પરહરી મોક્ષપદારૂઢ થયા. તેઓશ્રીના અગ્ની સંસ્કાર વેળા અમદાવાદ શહેરના તમામ હિંદુ સદ્ગૃહસ્થો વગેરેએ મળી લગભગ વીશ હજારની મોટી સંખ્યામાં ભાગ લીધો હતો, તેમના નિર્વાણ પછી હજારો રૂપીયાનો તેમના નામે તેમના અનુયાયીઓએ ધર્માદા કર્યો. જ્ઞાનબળવડે ભકતોના અંધકારનો નાશ કરનાર સૂર્યસમાન મહાત્મા શ્રી સર્યુદાસજી કણબી જ્ઞાતિને અને તેમની અનેક પેઢીઓને ઉજ્વલ કીર્તિ પમાડી સંસાર છોડી ગયાં. તેમનાં સગાં વ્હાલાં, જ્ઞાતિજનો અને તેમના દર્શન

કરનાર સર્વનાં અહોભાગ્ય છે. પરમકૃપાળુ પરમાત્મા કણબી જ્ઞાતિના ઉદ્ધાર માટે એવા અર્બુદાસજીનો જ્ઞાતિમાં વારંવાર પ્રાદુર્ભાવ કરાવે તેવી અમારી તે દિનબંધુ પ્રભુને નમ્ર વિનંતીછે.

કીર્તન ૯ મું.

પીયાણુાને પહોંચ્યારે તેડાં તતખર થયાં રે,
હવે અમે જાશું અમારે દેશજો;
જેશ્રી કૃષ્ણ કહેજો રે જે કોઈ અમને ઓળખે રે;
જેને હોય ભક્તિ તણો ઉપદેશ. પીયાણાંને.
કણબી જ્ઞાતીમાં દીવો પ્રગટીયારે,
પ્રભુ પદને પામ્યા નીરધારજો;
વેર નથી વાસ્યાંરે સહુની સાથે વહાલ છેરે;
નીરગુણ સીરગુણ કબીરાને નાથ જો. પીયાણાંને.
કહીએ સંવત દશ નવ ઓગણીરે,
વરસતો અડસઠનો કહેવાય જો;
આસો ઉતરતાં ને કારતક બેસતાં રે,
શ્રી પક્ષ તીથી તીજને ગુરૂવારજો. પીયાણાંને.
બ્રહ્મ મુરતમાં વૈમાન આવીયાં રે,
ગુરૂ હલમલ કરી બેઠા માંહ્યજો;

શુદ ગુરૂવારના પહેલા પહોરમાં રે;
હાંરે નામ સરજુ પધાર્યા સધામજો. પીયાણાંને.
હાંરે જીવ અર્ધા તાર્યા ગુજરાતનારે;
પામ્યા સત ગુરૂનો પ્રતાપજો;
ભવ ભય ભાગ્યાં તે નામ નીરભય થયાંરે;
ટળી ગયા તનના ત્રીવીધી તાપજો. પીયાણાને.
સગાં ને સંબંધીરે તમે હળીમળી ચાલજો;
તો તો પામશો વૈકુંઠ ધામજો;
એણી પેર હરીજન તમને વીનવું રે,
હરખે ગાયા દાસના દાસરે. પીયાણાને.

કીર્તન ૧૦ મું.

ભરૂસાના નાથ છો તમે ભેરૂ, એક અરજ વાલા મારી એ છે;
મારે માથે જે કાળનો ભે છે, દાહાડી સંભાળતાં દુઃખ દે છે. ભ.
જગજીવન જાનકી નાથ, પલ પલ ઈચ્છું વાલા સાથ,
છતે નાથે કહેવાયે અનાથ. ભરૂસા.
વાલા પ્રહેલાદ ભક્તના સારૂં, મારા નાથે નૃસીંહ રૂપ ધર્યું;
અંગ હીરણ્યકશ્યપનું વીદાર્યું. ભરૂસા.
અજામેલ અધર્મી ઓધાર્યો, સુત નારાયણ નામ પુકાર્યો;
તન તજતામાં તેરે તાર્યો, ભરૂસા.

તાતી તેલ કઢાથી તાર્યો, પોતે જઈને સુધન્વા ઉગાર્યો;
નાથ મારો સો વાંક વીસાર્યો. ભરૂસા.
મહેતા નરસઈની હુંડી વખાણી, નાતી વેળા આપ્યાં પાણી;
મામેરૂં પુર્યું તે પ્રીતે પીછાણી; ભરૂસા.
અનેક ભક્તોને કરૂણા કીધી, વાલે નીરમળ નામના કીધી;
કહોને લાંચ પ્રભુ કોની લીધી. ભરૂસા.

કીર્તન ૧૧ મું.

તાળી પાડીને રામનામ બોલજોરે,
ત્યારે અંતરના પડદા ખોલજોરે. તાળી.
જેમ ખેતરમાં દાણા થાય છે રે,
તેને હુડા આવીને ખાય છે રે. તાળી.
તાળી પાડે કે તરત ઉડી જાય છે રે,
આ દેહરૂપી દાણા ખાય છે રે. તાળી.
પાપ રૂપી પંખી પરમાણજો રે,
તેને તાળી પાડીને ઉડાડજોરે. તાળી.
નીત પ્રીતે હરી ગુણ ગાય છે રે,
ચૌદ લોકનો નાથ ખુશી થાય છે રે. તાળી.
તેનો ક્રથા જન્મ વહી જાય છે રે,
રૂષીરાજ ભજનમાં ગાય છે રે. તાળી.

કીર્તન ૧૨ મું.

બાનાની પત પ્રભુ રાખીએરે, બાનાની પત પ્રભુ રાખો મારા વાલા
બાના માટે દુઃખ દેશોરે, કોણ જપે તમારો જાપ મારાવાલા.
પ્રહેલાદ કેરે કારણેરે, સ્થંભમાં પુર્યો વાસ મારાવાલા, બા.
તાતી કઢા સીધીરે કીધી, સુધનવાને કાજ મારાવાલા, બા.
રોહીદાસની પાંતીલી લીધીરે, ના જોઈ જાતને ભાત મારાવાલા.
પંચાળીના પટકુળ પુરીયાંરે, રાખી સભામાં લાજ મારા વાલા.
ઝેરના અમૃત કીધાંરે, આપ્યા મીરાંને હાથ મારાવાલા. બા.
મહેતાને મંડળીકે ઘેરીયારે, કેદારો લાવ્યા મધ્યગત મારાવાલા.
અનેક ભકતોને તારીયારે, ત્યારે દ્રઢ આવ્યો વિશ્વાસ મારાવાલા,
તુલસીના સ્વામીને કરજોડીયારે, પુરો અંતરની આશા મારા
વાલા. બાનાની.

કીર્તન ૧૩ મું.

સંસારના આ ધામમાં વિશ્રામ તે ઘડી ચારનો
ઉચો ન આવ્યો કામથી આરામ ના પળવારનો
આળશ તજીદે તું સજી તજી તંત આ સંસારનો
જાવું જરૂર પડશે તુને ડંકો થતાં દરબારનો.

કીમતી અમુલ્ય રત્ન.

આયુષ્ય એવી ચીજ છે કે કરોડો સુવર્ણ મોહોર આપ્યાં છતાં પણ આયુષ્ય મળતું નથી, માહાત્મા ભર્તૃહરિએ કહ્યું છે, તે સો વર્ષના આયુષ્યના હિસાબથી કહ્યું છે, પરંતુ હાલ તો આપણાં ઘોર પાપ અને અયોગ્ય વર્તનથી આયુષ્ય કમતીમાં કમતી અને વધારે માં વધારે અનુમાન હીસાબે ૬૦–૨–૨૦ દીવસનું થઇ ગયું છે તે નીચે પ્રમાણે આયુષ્યનો હીસાબ.

બાલ્યાવસ્થા—ત્રણ વર્ષ બાલ્યાવસ્થામાં જાય છે

નિદ્રા—દરરોજના આઠ કલાકના હીસાબે આખા આયુષ્યમાં ૨૦ વર્ષ નિદ્રામાં જાય છે.

વિદ્યા—દશ વર્ષથી ત્રીશ વર્ષ સુધી દરરોજના દશ કલાકના હિસાબે ૮ વર્ષ પાંચ મહીના જાય છે.

વ્યાપાર, નોકરી—ત્રીશ વર્ષથી સાઠ વર્ષ સુધી દરરોજના આઠ કલાકના હીસાબે દસ વર્ષ જાય છે.

શોચ—અર્ધા કલાકના હીસાબે એક વર્ષ ત્રણ મહીના જાય છે.

દાતણ કરવા—દસ વર્ષથી સાઠ વર્ષ સુધી દસ મીનીટના હીસાબે પાંચ મહીના પાંચ દીવસ જાય છે.

સ્નાન—અર્ધા કલાકના હીસાબે એક વર્ષ ત્રણ મહીના જાય છે.

ભોજન—એક કલાકના હીસાબે આખા આયુષ્યમાં બે વર્ષ છ મહીના જાય છે.

હરવું ફરવું—વાત ચિત, નાટક તમાસા, વ્યર્થ વાતચિત વિગેરે રોજના બે કલાકના હીસાબે પાંચ વર્ષ જાય છે.

રોગ—દરરોજના બે કલાકના હીસાબે પાંચ વર્ષ આખા આયુષ્યમાંથી જાય છે.

ગૃહકાર્ય—ત્રીસ વર્ષમાં સાઠ વર્ષ સુધી બે કલાકના હીસાબથી બે વર્ષ છ મહીના જાય છે.

એકંદર ૫૯ વરસ ૧ માસ ૫ દિવસ.

આ હીસાબથી ૫૯ વરસ એક માસ પાંચ દીવસ કેવળ સાંસારીક પ્રપંચો અને મોજમજાહમાં ચાલ્યા ગયા ભાઇઓ ! એથી વિચાર કરવાનો છે કે પરમાત્માનું ભજન દશ વર્ષથી લઇ સાઠ વર્ષ સુધી રોજ ૦॥ કલાક ભજન કરીએ તો સાઠ વર્ષમાં એક વર્ષ પંદર દીવસ પરમાત્માના ભજન કીર્તન, સ્મરણ, પુજન આદિમાં જાય તો ૬૦ વર્ષ બે મહીના ૨૦ દીનની તમામ જીંદગાની સફળ છે, નહી તો તમામ ટાઇમ ફોકટ અને વ્યર્થ જતો રહે છે.

આપના શુભચિંતક.

પવિત્રક્ષેત્ર શ્રી કાશી નિવાસી વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ શ્રીમાન સ્વામી શ્રી શંકરાનંદ સરસ્વતી, સનાતન ધર્મોપદેશક મેહેતાના જય શ્રી હરી.

નહિ વિદ્યા નહિ બાહુબલ, નહિ ખરચકા દામ;
મ્હોંસે પતીત નીભાઇએ, દીન બંધુ ભગવાન. સીયા૦
શ્રવણ સુયસે સુનીઆય હું, પ્રભુ ભંજ ભય હીર;
ત્રાહી ત્રાહી આરતી હરણ, શરણ સુપદ રઘુવીર. સીયા૦
સરોવર હંસા જ્યું જપે, ઘનકુ જપે જ્યું મોર,
હમ તુમકું એસે જપે, જેસે ચંદ્ર ચકોર. સીયા૦

સંત હ્રુદય નવનીત સમાના, કહા કવીત પૈકહીન જાના;
નીજ પરીતાપ દ્રવૈ નવનીત, પરદુખે દ્રવહી સુત પુસંનીતા.

સંત જનનું હૃદય માખણ જેવું કોમળ હોય છે એમ કવિઓએ કહ્યું છે, પણ એ કવિઓએ કદી એમ જાણ્યું નથી કે માખણ પોતાના તાપથી તપે છે અને સંત જનોનું ચિત્ત માખણથી પણ અધિક કોમળ છે. ૫૫

જીવન જન્મ સફલ મમ ભયઉ, તમ પ્રસાદ સંશય સબ ગયઉ;
જાનેહુ મોહિં સદા નિજ કીંકર, પુની પુની ઉમા કહે બાહુંગ વર.

આપની કૃપાથી મારૂં જીવતર સફળ થયું છે અને સઘળો સંશય ટળી ગયો છે. મને સર્વદા આપનો દાસજ સમજો. હે પાર્વતી! એ રીતે ગરૂડજીએ વારંવાર કહ્યું. ૫૬

દોહરા.

તાસુ ચરણ શીર નાઇ કરી, પ્રેમ સહીત મતી ધીર;
ગરૂડ ગયો વૈકુંઠ તબ, હ્રદય રાખી રઘુવીર. ૯

પછી ધીર બુદ્ધિવાળા ગરૂડજી કાગભુશંડજીના ચરણોમાં પ્રેમ સહિત માથું નમાવી હૃદયમાં રામચંદ્રજીને રાખી લઇને વૈકુંઠમાં ગયા. ૯

ગીરીજા સત સમાગમ, સમન લાભ કછુ આન;
વિનુ હરિ કથા હોઈ નહીં, ગાવહીં વેદ પુરાન. ૧૦

હે પાર્વતી! જગતમાં સંત જનોના સમાગમ જેવો બીજો કોઇ પણ લાભ નથી. એ લાભ રામચંદ્રજીની કૃપાવિના મળતો નથી એમ વેદો તથા પુરાણો કહે છે. ૨૦૦

ચોપાઈ.

કહેઉં પરમ પુનીત ઇતીહાસા, સુનત શ્રવણ છુટહીં ભવપાસા;
પ્રણત કલ્પતરૂ કરૂણા પુંજા, ઉપજે પ્રીતી રામપદ કંજા. ૧

મેં તમને રામચંદ્રજીનો આ પરમપવિત્ર ઇતિહાસ કહી સંભળાવ્યો કે જેનું શ્રવણ થતાંજ સંસારરૂપી પાપ છુટી જાય અને ભક્ત જનોના કલ્પવૃક્ષરૂપ તથા કરૂણાના પુંજનરૂપ રામચંદ્રજીના ચરણોમાં પ્રીતિ ઉપજે. ૧

મન વચ કર્મ જનીત અધ જાઈ, સુને જો કથા શ્રવણ મન લાઈ;
તીર્થ અટન સાધન સમુદાઇ, યોગ વીરાગ જ્ઞાન નીપુણાઇ ૨

જો કાનને તથા ચિત્તને બરાબર લગાવીને આ કથાનું શ્રવણ કરવામાં આવે તો મન, કર્મ તથા વચનથી થયેલા પાપો નાશ પામી જાય છે. તીર્થયાત્રાઓ, અષ્ટાંગ યોગ વૈરાગ્ય ને બ્રહ્મવિદ્યામાં નિપુણતા આવે છે. ૨

નાના કર્મ ધર્મ વ્રત દાના, સંયમ નીયમ યજ્ઞ જપ નાના;
ભૂત દયા દ્વિજ ગુરૂ સેવકાઇ, વીદ્યા વીનય વીવેક બડાઇ. ૩

અનેક પ્રકારનાં યજ્ઞાદિક કર્મો, ધર્મો, વ્રતો, દાનો, સંયમો નિયમો પૂજનો તથા જપો પ્રાણીઓની ઉપર દયા બ્રાહ્મણોની તથા ગુરૂની સેવા વિદ્યા વિનય અને મોટા વિવેક વિગેરે તેનામાં આવે છે; ૩

જહં લગી સાધન વેદ વખાની, સબ કર ફલ હરી ભક્તિ ભવાની
સોઇ રઘુનાથ ભક્તી શ્રુતિ ગાઇ, રામ કૃપા કાહું યક પાઇ. ૪

એ વગેરે સાધનો જે વેદમાં કહેલાં છે તેઓનું ફળ પ્રભુની ભક્તિજ છે. હે પાર્વતી ! વેદોકત પદ્ધતિ પ્રમાણે રામચંદ્રજીની ભક્તિ કોઇકનેજ રામચંદ્રજીની કૃપાથી મળે છે. ૪

દોહરા.

મુનિ દુર્લભ હરિ ભક્તિ નર, પાવહિં બિનહિં પ્રયાસ;
જો ગાવહિ કથા નિરંતર, સુનહિ માનિ વિશ્વાસ ૧૯

॥ શ્રી રણછોડજીને નમઃ ॥

શ્રી રામ-રસ.

ભાગ ૪ થો.

કીર્તન ૧૪ મું.

સીતારામને ભજીને લાવો લીજીએ રે, (૨)
મુખે રામકૃષ્ણ રામકૃષ્ણ કીજીએરે. સીતા.
તારો અવસર પલ પલ જાય છે રે, (૨)
તારા ઘટમાં બેઠો કાળ ખાય છે રે. સીતા.
તારૂં જોબન જાશે ને જરા આવશે રે, (૨)
તને ખાણું ભોજન નહિં ભાવશે રે. સીતા.
તારાં વ્હાલાં વેરી થઈ લાગશે રે, (૨)
તારી દેહ દેખીને દુર ભાગશે રે. [૨] સીતા.
કાંઈ ધર્મ કરો તે આડું આવશે રે,
તે તો જમના તે માર મુકાવશે રે. સીતા.
કહે રામદાસ સખી નરનારને રે, (૨)
સીતારામને ભજેથી બેડો પાર છે રે. સીતા.

પ્યારા લાગે છે રઘુવીર મોરી સજની,

વાલા લાગે છે રઘુવીર મોરી સજની,
રામજીકું સોહીયે કેશરીઆ વાઘા. (૨)
સીતાકું દક્ષણી ચીર મોરી સજની. પ્યારા.
છોટે છોટે તીરકસ ને છોટી ધનુઇઆ, (૨)
છોટેસે લક્ષ્મણ વીર મોરી સજની. પ્યારા.
સરજુકે તીરે અયોધ્યા નગરી, (૨)
ચોકીપે હનુમંત વીર મોરી સજની. પ્યારા.
તુલસીદાસ કહે ભજ ભગવાનને, (૨)
ભાગે જન્મની ભીડ મોરી સજની. પ્યારા.

કીર્તન ૧૫ મું.

મેં તો હરી ગુણ ગાવત નાચુંગી, (૨)
નાચુંગી સૈયાં નાચુંગી મેં તો હરી ગુણ.
સબ કામ છોડી મેં ઘરમેં બેઠી, (૨)
ગીતા ભાગવત વાંચુંગી. મેં તો. ૧
જ્ઞાન ધ્યાનકી ગઠડી બાંધકે, (૨)
હરીજન સંગમે રાચુંગી. મેં તો. ૨
બાઇ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, (૨)
ચરણ કમળ ચીત રાખુંગી. મેં તો. ૩

માણસ જો વિશ્વાસ રાખીને નિરંતર આ કથાનું શ્રવણ કરે તો તેને વિના પ્રયાસે પ્રભુની ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, કે જે ભક્તિ મુનિઓને પણ દુર્લભ છે. ૧૧

ચોપાઈ.

સોઈ સર્વજ્ઞ ગુણી સમ જ્ઞાતા, સોઇ મહીમંડન પંડીત દાતા;
ધર્મ પ્રવિણ સોઇ કુળ ત્રાતા, રામ ચરણ જાકુર મન રાતા;

જે પુરુષનું મન રામચંદ્રજીના ચરણોમાં મગ્ન થઇ ગયું હોય તેજ જગતમાં સર્વજ્ઞ છે, તેજ ગુણી છે, તેજ જ્ઞાતા છે, તેજ પૃથ્વીના શણગાર રૂપ છે, તેજ પંડિત છે, તેજ દાતા છે, તેજ ધર્માત્મા છે, અને તેજ કુળનો રક્ષક છે. ૧

નીતિ નીપુણ સોઇ પરમ સયાના, શ્રુતિ સિદ્ધાંત નીકતે જાના
સોઈ કવિ કોવિદ સોઈ રણધીરા, જો છલ છાંડ ભજે રઘુવીરા. ૨

જે પુરુષ છળને (કામનાઓને) છોડી દઇને રામચંદ્રજીનું ભજન કરે છે તે પુરૂષજ નીતિમાં નિપુણ છે, તે પુરૂષજ પરમ ચતુર છે, તે પુરૂષજ શ્રુતિઓના સિદ્ધાંતને સારી પેઠે જાણનાર છે. તે પુરૂષજ કવિ છે, તે પુરૂષજ વિદ્વાન છે, અને તે પુરૂષજ ધીરજવાન છે.

ધન્ય નારી પતિવ્રત અનુસરી, ધન્ય સો દેશ જહાં સુરસરી; ૩
ધન્ય સો ભૂપ નીતિ જો કરઈ, ધન્ય સો દ્વિજ નિજ ધર્મ ન ચઈ

હે પાર્વતી ! જે સ્ત્રી પતિવ્રતાના ધર્મ પાળે તેને ધન્ય છે જે દેશમાં ગંગાજી હોય તે દેશને ધન્ય છે, જે રાજા નીતિ પ્રમાણે વર્તતા હોય તે રાજાને ધન્ય છે, તે બ્રાહ્મણને ધન્ય છે કે જે પોતાના ધર્મથી ચળાયમાન થતો ન હોય. ૩

સોધન ધન્ય પ્રથમ ગતિ જાકી, ધન્ય પુણ્ય રત મતિ સોઇ પાકી;
ધન્ય ઘરિ સોઈ જબ સતસંગા, ધન્ય જન્મ દ્વિજ ભક્તિ અભંગા.

તે ધન ધન્ય છે કે જેની દાન, ભોગ અને નાશ એ ત્રણમાંની પહેલી ગતિ થાય, તે બુદ્ધિ ધન્ય છે કે જેને પુણ્યમાંજ પાકી અભિરૂચિ થાય, તે ઘડી ધન્ય છે કે જેમાં સત્સંગ થાય, તે જન્મ ધન્ય છે કે જેમાં બ્રાહ્મણોની અભંગ સેવા બને. ૪

સો કુળ ધન્ય ઉભા સુત, જગત પુજ્ય સુપુનીત;
શ્રી રઘુવીર પરાયણ, જેહિ નર ઉપજ વિનીત.

હે પાર્વતી ! જે કુળમાં સુશીળ અને વિજયવાળો રામચંદ્રજીનો ભકત જન્મ પામે તે કુળ ધન્ય છે તથા જગત્પૂજ્ય અને અતિ પવિત્ર છે. ૨૦૨

મતિ અનુરૂપ કથા મેં ભાવી, યદ્યપિ પ્રથમ ગુપ્ત કરી રાખી;
તવ મન પ્રીતિ અધિકાઇ, તવ મૈં રઘુપતિ કથા સુનાઈ ૧

આ કથા મેં મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે કહી છે. જો કે પહેલાં મેં આ કથા ગુપ્ત રાખી હતી તો પણ તમારી અધિક પ્રીતિ જોઇને તમને રામચંદ્રજીની પવિત્ર કથા સંભળાવી છે. ૧

યહન કહિય શઠ હઠ શીલહિં જો મન લાઇન સુન હરિ લીલહિં
કહિયનલોભિહિં ક્રોધિહિ કામિહિં જોનભજૈસચરાચર સ્વામિહિ

જે માણસ શઠ હોય, હઠવાળો હોય, મન લગાવીને હરિ લીલાનું શ્રવણ કરતો ન હોય, લોભી હોય, ક્રોધી હોય, કામી હોય સ્થાવર જંગમના સ્વામી રામચંદ્રજીનો ભક્ત ન હોય તેની પાસે આ કથા કહેવી નહિ. ૨

દ્વિજ દ્રોહી ન સુનાઈય કબહુ, સુરપતિ સરિસ હોઇ નૃપ જબહૂ
રામ કથાકે તે અધિકારી, જિનકે સત સંગતિ અતિ પ્યારી

જે માણુસ બ્રાહ્મણોનો દ્રોહી હોય તે માણુસ જો કે ઇંદ્ર જેવો મોટો રાજા હોય તો પણ તેને કદી પણ આ કથા સંભળાવવી નહિ. જેઓને સત્સંગ અત્યંત પ્રિય હોય તેઓ રામકથાનું શ્રવણ કરવાને અધિકારી છે. ૩

ગુરૂ પદ પ્રીતિ નીતિ રવ જોઇ, દ્વિજ સેવક અધિકારી સોઈ;
તાકહુ યહુ વિશેષ સુખદાઈ, જાહિ પરમ પ્રિય શ્રી રઘુરાઈ ૪

જે માણુસને ગુરૂના ચરણોમાં તથા નિતિમાં અભિરૂચ હોય, જે બ્રાહ્મણોની સેવા કરતો હોય તે માણુસ આ કથાનું શ્રવણુ કરવાને અધિકારી છે. જેને રામચંદ્રજી અત્યંત પ્રીય છે તેને આ કથા વિશેષ સુખદાયી થાય છે. ૪

દોહરો.

રામચરણુ રતિ જો ચહે, અથવા પદ નિંર્વાન
ભાવ સહિત સો યહ કથા, કરે શ્રવણુ પુટ પાન ૧૩

જેને રામચંદ્રજીના ચરણુંમાં પ્રીતિની ઇચ્છા હોય અથવા મુક્તિપદની ઇચ્છા હોય તેણે પ્રેમપૂર્વક કાનોરૂપી પડીઆ વડે આ કથાનું પાન કરવું ૨૦૩

ચોપાઇ.

રામ કથા ગિરિજા મૈં વરણી, કલિમલ શમન મનોમલ હરણી;
સંસૃતિ રોગ સજીવન મુરી, રામકથા ગાવાહિં શ્રુતિ ભરી ૧

હે પાર્વતી ! કળિયુગના મેલોને શાંત કરનારી, મનના મેલોને હરનારી, સંસારના રોગોને ટાળવામાં અમૃતમૂળી નામની ઔષધી રૂપ અને વેદોએ અત્યંત ગાએલી રામકથા મેં તમને કહી સંભળાવી. ૧

ઇહિ મહ રૂચિર સપ્ત સોપાના, રઘુપતિ ભકિત કેર પથનાના
અતિ હરિકૃપા જાહિ પર હોઇ, પાવ દેહ યહિ મારગ સોઈ.

આ કથામાં કડીરૂપ સાત સુંદર પગથીઆં છે. જેઓ રામચંદ્રજીની ભક્તિરૂપ અમૃત જળાશયમાં ઉતરવામાં માર્ગરૂપ છે જેના ઉપર રામચંદ્રજીની અત્યંત કૃપા હોય તે પ્રાણીજ આ માર્ગમાં પગ મૂકી શકે છે. ૨

મન કામના સિદ્ધિ નર પાવૈ, જો યહુ કથા કપટ તજી ગાવૈ;
કહુહિં સુનહિં અનુમોદન કરહીં, તે ગોપદઇવ ભવનિધિ તરહીં

જે માણસ કપટને છોડી દઇને આ કથાને ગાય તે માણસના સઘળા મનોરથ સફળ થાય છે. જે માણુસ આ કથાનું વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરે તે આ ભવાસંધુ ખાબોચીઆંની પેઠે તરી જાય છે. ૩

સુનિ સબ કથા હૃદય અતિ ભાઈ, ગરિજા બોલી ગિરા સુહાઈ
નાથકૃપા મમ ગત સંદેહા, રામચરણ ઉપજા નવ નેહા. ૪

યાજ્ઞવલ્કય મુનિ કહે છે કે હે ભરદ્વાજ ! હૃદયને પ્રિય લાગે એવી આ કથાનું શ્રવણ કરીને પાર્વતી સુંદર વાણીથી બોલ્યાં કે હે નાથ ! આપની કૃપાથી મારો સઘળો સંદેહ દૂર થઇ ગયો અને મને રામચંદ્રજીના ચરણોમાં અભિનવ સ્નેહ ઉત્પન્ન થયો. ૪

દોહરો.

મૈં કૃત કૃત્ય ભયઉ અબ, તવ પ્રસાદ વિશ્વેશ;
ઉપજી રામ ભક્તિ દ્રઢ, વીતે સકલ કલેશ. ૧૪

હે વિશ્વેશ્વર ! હું હવે આપની કૃપાથી કૃતાર્થ થઈ છું અને રામચંદ્રજીની દ્રઢ ભક્તિ ઉત્પન્ન થઈ છે અને મારા સઘળા ક્લેશો નાશ પામી ગયા છે. ૧૪

યહ શુભ શંભુ ઉમા સંવાદા, સુખદ સદા અરૂ શમન વિષાદા
ભવ ભંજન ગંજન સંદેહા, જન રંજન સજ્જન પ્રીય એહા. ૧

હે ભરદ્વાજ ! આ સદાશિવનો તથા પાર્વતીનો શુભ સંવાદ

સુખ આપનાર છે. બેદોને શાન્ત કરનારો છે, જન્મ મરણાદિકને નાશ કરનારો છે, સંદેહને ભાંગનારો છે, લોકોને રાજી કરનારો છે, અને સજ્જનોને તો અત્યંત પ્યારો છે. ૧

રામ ઉપાસક જે જગ માંહિ, ઇહિસમ પ્રિયતીન કહુ કછુ નાહીં
રઘુપતી કૃપા યથા મતી ગાવા, મૈંયહ પાવન ચરીત્ર સુનાવા.

જગતમાં જેઓ રામચંદ્રજીના ઉપાસક છે, તેઓને આ સંવાદ જેવું બીજું કશું પ્રિય નથી. મેં સુંદર અને પવિત્ર રામચંદ્રજીની કૃપાથી મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે તમારી પાસે કહી સંભળાવ્યું ૨

ઇહી કાલ ન સાધન દુજા, યોગ યજ્ઞ જપ તપ વ્રત પુજા;
રામહીં સુમિરિય ગાઇય રામહીં, સંતત સુનીય રામગુણ ગ્રામહીં.

આ કળિકાળમાં યોગ, યજ્ઞ, જપ, વ્રત કે પુજા આદિ બીજું કશું સાધન કામ આવે તેમ નથી. આ કાળમાં તો રામચંદ્રજીનું સ્મરણ કરીએ, રામચંદ્રજીના ગુણો ગાઇએ, અને રામચંદ્રજીના ગુણોના સમુહનુંજ નિરંતર શ્રવણ કરીએ એજ યોગ્ય છે. ૩

જાસુ પતીત પાવન બડવાના, ગાવહી કવી શ્રુતી સંત પુરાના;
તાહી ભજિય તજી મન કુટીલાઇ. રામ ભજે કેહીં ગતી નહી પાઇ

જેના પતિત લોકોને પવિત્ર કરવાની પ્રીતિ જ્ઞાને કવિઓ શ્રુતિઓ સંતો તથા પુરાણો ગાય છે તેનુંજ મનની કુટિલતાને છોડી દઇને ભજન કરવુ યોગ્ય છે. રામચંદ્રજીનું ભજન કરવાથી કોને સદ્દગતિ મળી નથી ! ૪

છંદ.

પાઇ ન ગતી કેહિ પતીત પાવન રામ ભજ સુનુ શઠ મના,
ગણીકા અજામીલ ગૃધ વ્યાધ ગજાદિ ખલ તારે ઘના;
આભીર યવન કીરાત ખસ શ્વપાદી અતી અઘ રુપજે;

કહિનામ તારક તે પીચાવન હોત રામ નમામી તે. ૧

હે મૂર્ખ મન! સાંભળ રામચંદ્રજીનું ભજન કરવાથી કોને સદ્‌ગતિ મળી નથી! તું પતિત પાવન રામચંદ્રજીનું શા માટે ભજન કરતું નથી! પિંગલા નામની ગણિકા તેને કેવળ એક રાતમાં ભજન કરવાથી પ્રભુએ તારી છે અજામિલ નામના બ્રાહ્મણે નારાયણ એવું પુત્રનું નામ લેવા માત્રથીજ પ્રભુએ તાર્યો છે. ધર્મ વ્યાધ નામના કસાઈને સ્મરણમાંથીજ તાર્યો છે, પગમાં બાણ મારી પારાધીને દર્શન માત્રથીજ તાર્યો છે. આ પ્રમાણે ગજેંદ્ર હાથીને કેવળ એક કમળ પુષ્પની ભેટ કરવાથીજ તાર્યો છે આ પ્રમાણે ઘણુ ઘણાઓને તાર્યા છે. આહેરો, યવનો, ભીલો ખુરાસાનીઓ તથા ચાંડાલો વગેરે જેઓ અત્યંત પાપ રૂપ હોય છે તેઓ પણ એકવાર નામનું ઉચ્ચારણ કરવાથી પાવન થઈ જાય છે. હે રામચંદ્રજી! આપ કે જે એવા અધમોદ્ધારણ છો તેમને પ્રમાણ કરું છું. ૩૦

રઘુવંશ ભૂષણ ચરીત યહનસારી સુનહીં જે ગાવહીં,
કલીમલ મનોમલ ધોઈ વીનુ શ્રમ રામ ધામ સીધાવહીં; ૨
શત પંચ ચોપાઇ મનોહર જાના જે નર ઉર ધરે,
દારૂણ અવિદ્યા પચ જનીત વીકાર શ્રી રઘુપતી હરે.

આ રામચંદ્રજીના ચરિત્ર વર્ણન રૂપ રામાયણને જે નરનારીઓ સાંભળશે કે ગાશે તેઓ પ્રયાસ વગરજ કળિયુગના મેલોને તથા મનના મેલોને ધોઈ નાંખીને રામચંદ્રજીના ધામમાં સીધાવશે. જે માણસ આ ગ્રંથની ૫૧૦૦ ચોપાઈને મનોહર જાણીને હૃદયમાં ધરશે તે માણસના અવિદ્યાથી ઉત્પન્ન થયેલા રાગ, દ્વેષ, મોહ, અભિનિવેશ, તથા અહંમમતા એ પાંચે દારૂણ કલેશોને શ્રી રઘુનાથજી હરી લેશે. ૩૧

સુંદર સુજાન કૃપા નીધાન અનાથપર કર પ્રીતી જો,
સો એક રામ અકામ હીત નીર્વાણ પ્રદસમ આનકે;
જાકી કૃપા લવલેશ તે મતી મંદ તુલસીદાસ હું,
પાયો પરમ વીશ્રામ રામ સમાન પ્રભુ નાહીં કહું.

જેને સુંદર, સુજાણ, કૃપાના ભંડાર રૂપ અને અનાથ જનોની ઉપર પ્રીતિ રાખનાર કહીએ તે તો એક રામચંદ્રજીજ છે. કશા પણ સ્વાર્થ વગર હિત કરે અને મુકિત આપે એવા રામચંદ્રજી જેવા બીજો કોણ છે ? હું મંદ બુદ્ધિવાળો તુળસીદાસ પણ જેમની કૃપાના લવલેશ માત્રથી પરમ વિશ્રામ પામ્યો છું તે રામચંદ્રજી સમાન કૃપાળુ સ્વામી ક્યાંય મળે એમ નથી. ૩૫

દોહરો.

મોહ સમદીન ન દીન હીત, તુમ સમાન રઘુવીર;
અસ વિચાર રઘુવંશ મણિ, હરહુ વીષમ ભવપીર.

હે શ્રી રઘુવીર ! રઘુવંશ મણિ ! મારા જેવો કોઈ દીન નથી અને આપના જેવો કોઇ દીન દયાળુ નથી. એમ વિચારીને મારી સંસારરૂપી પીડાનું હરણ કરો. ૨૦૫

કામીહિ નારી પીયારી જિમી, લોભીહાં પ્રીય જિમી દામ;
તીમી રઘુવીર નીરંતર, પ્રીય લાગહુ મોહી રામ.

જેમ કામી પુરૂષને નિરંતર સ્ત્રીજ પ્રિય લાગે છે, અને લોભી-જનને ધનજ નિરંતર પ્રિય લાગે છે તેમ મને રઘુવીર રામચંદ્રજીજ નિરંતર પ્રિય લાગજો. ૩

કીર્તન ૧૬ મું.

ગીરધારી ગીરધારી ગોપાળલાલ ગીરધારી રે,
ભકત તણા છો હીતકારી, ગોપાળલાલ ગીરધારી રે.
શવરી તે બાઇનાં જુઠાં બોરાં (૨) પ્રેમે આરોગ્યા મોરારી. ગો.
છત્રપતીના મેવા તજીને (૨) ખાધી વીદુર ઘેર ભાજી. ગો.
દ્રૌપદીની દીન વાણી સુણીને (૨) વારે ધાયા વનમાળી. ગો.
નરસીંહ મહેતાની હુંડી હોંશેથી (૨) સામળીએ સીકારી. ગો.
દાસનું દાસ કહે ગુરૂ પ્રતાપે (૨) મોટી છે ઓથ તમારી. ગો.

કીર્તન ૧૭ મું.

નંદકુંવર તારૂં નામજ સાંભળી આશા ભર્યા અમે આવ્યા રે;
વાલા આશા ભર્યા અમે આવ્યા રે
વનમાં વેણુ વગાડી રસીયા (૨) શા અર્થે તેડાવ્યારે વાલા (૨)
ગૌ દોવંતા હુણીરે ભુલ્યા (૨) વાછરડાં ધવરાવ્યાં રે વાલા (૨)
વાજંતાં વલોણાં મેલ્યાં (૨) છાછરમાં ઘી તાવ્યારે વાલા (૨)
મૈયરની મરજાદા મુકી (૨) સાસરીયાં સમજાવ્યાં રે વાલા
રણછોડના સ્વામી સુંદરવર [૨] દાસે ગુણ તમારા ગાયારે વાલા.

કીર્તન ૧૮ મું.

રાધે ગોવીંદ રામ રાધે ગોવીંદા. રાધે.
વંદ્રાવનચંદ રામ રાધે ગોવીંદા. રાધે.

માખણકો ચોર રામ રાધે ગોવીંદા. રાધે.
બંસી બજાઈઓ રામ રાધે ગોવીંદા. રાધે.
મોર મુગટ રામ રાધે ગોવીંદા. રાધે.
ગોપીઓકે નાથ રામ રાધે ગોવીંદા. રાધે.
કંસ કેરો કાળ રામ રાધે ગોવિંદા. રાધે.

કીર્તન ૧૯ મું.

સખી આજનો લાહવો લીજીએ રે કાલ કોણે દીઠું છે.
ફુલની ગાદી ને ફુલના તકીયા (૨)
ફુલનાં બીછાનાં બીછાવીએ રે કાલ કોણે દીઠી છે.
સોનાના સોગટાં ને રેશમની ચોપાટ (૨)
હીરલાના પાસા ઢળાવીએ રે કાલ કોણે દીઠી છે.
સોનાનું પારણું ને રેશમની દોરી (૨)
હરખે શ્રીનાથજી ઝુલાવીએ રે કાલ કોણે દીઠી છે.
વાણીના મેહુલા ને આનંદની હેલી (૨)
સુખતે સરવડે ભીંજાઇએ રે કાલ કોણે દીઠી છે.
વલ્લભના સ્વામી રસીક શીરોમણી (૨)
વળી વળી મુખડાં નીહાળીએ રે કાલ કોણે દીઠી છે.

કીર્તન ૨૦ મું.

મોરલી મેં રે સુણીરે કાનુડા આજમ રાત,

મોરલી વાગી હોજી રે (૨)
બાઈ પેલા જુમનાજીને ઘાટ, કાનુડા માજમ રાત. ૧
પાણીડાં ગ્યાંતાં હોજી રે (૨)
બાઈ પેલા કેસરીયા તલાવ. કાનુડા. ૨
ઉઢાણી ભરાવી હોજી રે (૨)
બાઇ પેલા આંગલીઓને ડાળ. કાનુડા. ૩
બેડલાં મેલ્યાં હોજી રે (૨)
બાઇ પેલા સરોવરીયા પાર કાનુડા. ૪
ચાલ્યો ચાલ્યો હોજી રે (૨)
બાઈ પેલી સૈયરોનો સાથ. કાનુડા. ૫
પેર્યાં પેર્યાં હોજી રે (૨)
બાઈ મેં તો અવળાં સવળાં ચીર. કાનુડા ૬
મેલ્યાં મેલ્યાં હોજી રે (૨)
બાઈ મેલાં પારણીયામાં બાળ. કાનુડા ૭
મળીયો મળીયો હોજી રે (૨)
બાઈ પેલા નરસીંયાનો સાથ. કાનુડા. ૮
પુરી પુરી હોજીરે (૨)
બાઇ મારા મનડા કેરી આશ. કાનુડા. ૯

॥ શ્રી રણછોડજીને નમઃ ॥

શ્રી રામ-રસ.

ભાગ ૫ મો.

કીર્તન ૨૧ મું.

ભક્તિ મહા બળવંતીરે વહાલો વશ થઇ આવે ઘેર,
વશ થઈ આવે ઘેર છબીલો વશ થઈ આવે ઘેર. (ટેક)
ભક્તિને વશ થઈને વહાલો વશીયા ગોકુળ ગામ (૨)
આહીરડાને લાડ લડાવ્યાં (૨) એવા સુંદર શ્યામ. ભક્તિ.
વેદ પુરાણ પોકારે હરીનું પતિત પાવન નામ (૨)
એ પાંડવની સાથે રહીને (૨) સઘળાં કીધાં કામ. ભક્તિ.
અમરીષને હેતે અવતરિયા ભક્તન કેરે ઘેર (૨)
રઘુનાથ કે પામ્યા કેરી (૨) એ પુરવની પેર. ભક્તિ.

કીર્તન ૨૨ મું.

એસી બન જાયગી, ગોવીંદ ગુણ ગાયસે,
ગોવીંદ ગુણ ગાયસે ગોપાળ ગુણ ગાયસે. એસી.
ધ્રુવકી બન ગઇ પ્રહ્લાદકી બન ગઈ;
પુતનાકી બન ગઈ દુધકે પીલાયસે. એસી.

ગજકી બન ગઇ ગોપીકી બન ગઈ
કુબજાકી બન ગઈ ચંદન ચઢાયસે. એસી.
પાંન્ડવકી બન ગઈ વીદુરકી બન ગઇ;
કરમાકી બન ગઈ ખીચડા ધરાયસે. એસી.
અહલ્યાકી બન ગઇ સબરીકી બન ગઇ,
ગુણકાકી બન ગઈ પુષ્પો ચઢાયસે, એસી.
મીરાંકી બન ગઈ સેનાકી બન ગઇ,
નરસીંહકી બન ગઈ કીર્તન સુનાયસે. એસી.
સંકાકી બન ગઇ બંકાકી બન ગઈ,
અજામીલકી બન ગઈ નારાયણ પુકારશે. એસી.
સુદામાકી બન ગઈ સજનાકી બન ગઈ,
તુલસીકી બન ગઈ પવન કુમારસે. એસી.

કીર્તન ૨૩ મું.

જય ગોવીંદ પરમાનંદ સંતને સુખકારી.
સંતને સુખકારી રામા સંતને સુખકારી. જય.
ગ્વાલ બાલ સંગ ખેલે નંદજીકે લાલા. જય.
કાલીનાગ નાથ લાએ કૃષ્ણ મોરે પ્યારા. જય.
પ્રહસે ગજરાય લીઓ કરમાં બંસી વાલે જય.
ધનદાસ સુરકે સ્વામી મોર મુગટ વાલે. જય.

કીર્તન ૨૪ મું.

તમે નામ રામનું રે લેતાં ડરશોમાં,
તમે ડરતા હોતો રે ધરીને લેશોમાં. તમે.
સંસારી કહે છે રે ભગતડાં જુઠાં છે,
તમે જુઠાં ન જાણજોરે, તેનાં મુળ ઉંડાં છે. તમે.
સંસારી કહે છે રે, ભગતડાં નાચે છે,
તમે નાચ્યાં ન જાણશો રે, પ્રભુને જાચે છે. તમે.
સંસારી કહે છે રે ભગતડાં કાલાં છે,
તમે કાલાં ન જાણજોરે રામાને મન વાલાં છે. તમે.
સંસારી કહે છે રે, ભગતડાં ઘેલાં છે,
તમે ઘેલાં ન જાણજો રે, રામાને મન પેલાં છે. તમે.
સંસારી કહે છે રે, તમારા રામ મેલા છે,
ભગત સૌ કહે છે રે, અમારા રામ સેલાં છે. તમે.

કીર્તન ૨૫ મું.

ભાવે ભજતાં ત્રીભોવનનાથ શરમ તેમાં શાનીરે,
વાલો રીઝવતાં વીશ્વનાથ શરમ તેમાં શાનીરે.
ધનવાન અને વિદ્વાન, શ૦ સેવે બુઢા અને જવાન. શ૦
ભજી ગયા જેને ભુપ, શ૦ ધ્રુવ પ્રલ્હાદ રાજાના પુત્ર. શ૦
ઓધવ અક્રુર અને અમરીષ, શ૦ રાજા ખંડવાંગને પરીખ. શ૦

તજ્યુ ભરતે જેને માટે રાજ, શ૦ મીરાંબાઇ એ ન રાખી લાજ શ૦
કહે દાસ નથી બુરૂ કામ, શ૦ ભાવે લેતાં પ્રભુનું નામ. શ૦
કરજોડી કહે દાસાનુદાસ, શ૦ અંતે જાવું છે પ્રભુની પાસ. શ૦

કીર્તન ૨૬ મું.

આવોને મારા રઢીયાળા રણછોડ રે,
વાલા તમારી જુગમાં ન મળે જોડ રે — આવો.

પીળાં પીતાંબર શોભે નંદના લાલારે,
મેં બલીહારી જાઉં શ્રી વ્રજના વાલા રે. — આવો.

મોર મુગટ ને કાને કુન્ડળ વાળી રે,
ખમાહો વાલા ગોકુળના ગીરધારી રે. — આવો.

હાથે કંકણ બાંએ બાજુબંધ રે,
નીરખે તેનાં નયણાં થાય પ્રસન રે. — આવો.

ફુલના ગજરા ફુલના હાર ને તોરા રે,
કેડે શોભે સોનાના કંદોરા રે. — આવો.

ત્રીકમ તારા તેજ તણો નહી પાર રે,
માણેક મોતી હીરલે જડીયા હાર રે. — આવો.

ફુલે સુલાખને ફુલે બાસુ ફુલવાડી રે;
જન જગનાથને દરસન દેજો દાસ રે. — આવો.

કીર્તન ૨૭ મું.

આરા મનને જાણું મરવું નથી રે,
જેમ પીપળના પાનને ખરવું નથી રે. તારા.
જે ઠેકાણે ઓઢાડી મંગળ ઘાટડી રે,
તે ઠેકાણે પોઢાડે તારી ઠાઠડી રે. તારા.
જેરે ઠેકાણે વાજીંત્ર તારાં વાગીયાં રે,
તેરે ઠેકાણે લેવાશે તારાં છાજીઆં રે. તારા.
તારે વહાલી વિના કેમ ચાલશે રે,
તેનો ચુડો ભાગી ખુણે ઘાલશે રે. તારા.
જે ઠેકાણે લખી કંકોતરી રે,
તે ઠેકાણે લખાશે કાળોતરી રે. તારા.
રૂપીરાજનાં વચન સત્ય જાણજો રે,
ગુણ હરીના ગાએલા સાથે આવશે રે. તારા.

કીર્તન ૨૮ મું.

ક્યારે તમે પરવારશો રે, આ કાળ તારી કેડે પડયો છે;
દીન દીન ઘણા ગુંચાશો રે. ,, ,,
દુરીયોધન શીર છત્ર ધરાતું, તોએ ત્રષ્ણા ન છુટી. કાળ.
ચઉદ ચોકડીપર રાજ્ય રાવણનું, કાળે નાખ્યો તેને કુટી. કાળ.
એક મળે અનેકની આશા, પરણેતો પુત્રોની. કાળ.

પુત્રના પુત્રની વાડી જોવી છે, જોવા છે જુદા તમાશા. કાળ.
આમડાહ્યા ને દેશડાહ્યા થવું છે, ડોળવા છે દુઃખના દરીઆ. કાળ.
દાસાનુદાસ કહે ગુરૂ પરતાપે આ ભવછે દુખના દરીઆ. કાળ.

કીર્તન ૨૯ મું.

તુલસી મગન ભયો, રામગુણ ગાયસેં;
રામગુણ ગાયસેં, ગોપાલ ગુણ ગાયસેં. તુલસી.
કોઈ ચલે હાથી ઘોડા, પાલખી મંગાયસેં;
સાધુ ચલે નંગે પગે, કીડીયાં બચાયસેં; તુલસી.
કોઇ ઓઢે સાલ દુસાલા, કામરી મંગાયસેં;
કોઈ ખાવે સીરા પુરી, લાડવા બનાયસેં;
સાધુ પાવે સુકા ટુકડા, ભોગ લગાયસેં. તુલસી.
સબ કોઇ નામ લેશે, દામ ઓર કામસેં,
તુલસીજી ન્યાલ ભયે, સીતારામ નામસેં. તુલસી.

કીર્તન ૩૦ મું.

સીયારામ ભરૂસો મુજને ભારી,
ખમા શ્રી અવધ બીહારીરે (શીયારામ)
એક બાણે પ્રભુ તાડકા મારી [૨]
ગૌતમ નારી ઓધારીરે. (શીયારામ)

નરસીંહ રૂપે હીરણ્યાકશ્યપ માર્યો (૨)
પ્રલ્હાદ લીધા ઉગારીરે (શીયારામ)
જુના તે ગઢની ચીઠી લખેલી (૨)
દ્વારકાં સિકારીરે (શીયારામ)
કુંવરબાઇનાં વહાલા મામેરાં પુર્યાં (૨)
નરસીંહની લજ્જા રાખીરે (શીયારામ)
દાસાનુંદાસ કહે ગુરૂ પ્રતાપે (૨)
રામ નામ પર જાઉં વારીરે (શીયારામ)

કીર્તન ૩૧ મું.

મીલનો સંત નહીકો નીકો
સુન પરદેશી પ્યારે (મીલનો)
મેરેતો એક શ્યામ મનોહર (૨)
ઔર જગત શબ ફીકો (મીલનો)
અરસ પરસ મીલી હરી ગુણ ગાશું (૨)
શ્યામ બીહારીજીકો (મીલનો)
ખાટી છાસ મોહે નજરે ન શોહે (૨)
સુર ખવૈયો ઘીકો (મીલનો)

કીર્તન ૩૨ મું.

વારી જાવું રે લાલા તારા નામને રે
ગોકુળ કીધું છે સાચલા ગામને રે વારી

લાલાને આંગણે તો લીમડાની લેર છે રે
ઘણા સાધુજન ઉપર મેર છે રે વારી
લાલાને આંગણે તો ધુપદીવા થાય છે રે
ઘણા સાધુ જન સીરીપુરી જાય છે રે વારી
મારા કરમે ગુંચાએલાં કોકડાં રે
શું કરસે દુરીજન લોકડાં રે વારી
દાસ તુલસી ગોસાંઇ એમ બોલીયા રે
મારા અંતરના પડદા ખોલીયા રે વારી

કીર્તન ૩૩ મું.

પીળે પટકેવાલે છબી પ્યારી કબ દીખાવોગે
કબ દીખાઓગે કનૈયા કબ દીખાઓગે. પીળે
મોર મુગટ સીર ધર્યો રત્નસે જડાવ
ગલેમેં માળ તીલક ભાલમેં લગાવોગે. પીળે
મકર કુંડલ પીતવસ્ત્ર કમર મેખલા
કમલનૈન મધુર બેન કબ સુનાઓગે. પીળે
સંખ ચક્ર ગદા પદ્મ હાથમેં ધરે
લક્ષ્મી સંગ સામ રંગ કબ સોહાવોગે. પીળે
બ્રહ્માનંદ કરકે પ્રભુ દાસ પે દયા
પગમેં કડે ગરૂડ ચડે વેગે આવોગે. પીળે

કીર્તન ૩૪ મું.

અહો રામ રામરે જોને આ સાર સંસારનો. સીતારામરે સી૦
તારો મૂવે કેને શોકરે ચોકમાં ચીજો ઉતારસે ,,
મીથ્યા મૂકશે પોકરે જોને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે શેતા રળેલું પુછશે ,,
માગી લેશે હીસાબરે તું કહીશ કે કેડ વાપરો ,,
તેનો નહી દે જવાબરે જો ને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે એમ કરતાં મુકી દેહડી ,,
સગા સહોદર સાથરે નકામો જાણી ઉપાડશે ,,
ઘડી રાખે નહી કોયરે જોને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે નારી તારી નવે લુગડે ,,
સજી સોળ શણગારરે કોરારિ કંકણ પહેરી ,,
એતો નીસરે ઘરની બહારરે જોને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે કપાલે કુમકુમ રોળીને ,,
સેંથે શીચે ધુપેલરે જાણે વહુ વીવાહ તણી ,,
જુઓ રાંડયાના ખેલરે જોને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે ઓહો કરીને લોક આવશે ,,
સગાં સહોદર સાથરે મારે તડકા ટાઢા થઇ ,,
કોઇ નાત રહી વાતરે જોને આ સાર સંસારનો ,,

અહો રામ રામરે ગેબર પડાવ્યો અલપાપડી ,,
પધાવ્યાં પકવાનરે ગળ્યાં જમણ મુવા તણાં ,,
આતે કાંયુ કે જાનરે જોને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે મીઠા મોઢાં થાય લોકનાં ,,
જસ લે પરીવારરે તારા કરમના કોયલા ,,
પોતાને ખાવા માટેરે જોને આ સાર સંસારનો ,,
અહો રામ રામરે નામ તારૂ નેવે મુકીઉં ,,
ટાળી તનનો ઉચાટરે નાત ખવરાવે ખુશીથી ,,
તારૂ દુઃખ દીન ચારરે જોને આ સાર સંસારનો ,,

કીર્તન ૩૫ મું.

સમજે તો સમજાનું મનડા મોરારે
ના સમજે તો મારે શું ભોગ તારા રે ૧
વાટ જુવે છે તારી વનની કાઠીરે
નહીં છોડશે નનામીની લાઠીરે ૨
ખાંપણ તારૂં વણ્યુઈ મુકયું છે પાપીરે
મુંજની દોરી સુપ તણુ ઘેર આપીરે. ૩
તોએ તું તો મગરૂરીમાં મહાલેરે
એકનું મંડાવે ને બીજાનું ઘર ઘાલે રે ૪
ડાપણમાંને ડાપણમાં સો ખોયું રે

પાછું વાળીને શું થાશે તે નવ જોયું રે ૬
તું ધારે છે સુખી કરૂં સુત દારારે
આવી પહોંચશે કાળી ડમલી વાળારે ૭
સગાં સંબંધી તારા ટગ ટગ ઉભાં કરશેરે
ચોટલી ઝાલીને જમડાતો ઘસડશેરે ૮
ધગધગતા અંગારા આવશે જ્યારેરે
બુમો પાડશો તે છોડાવસે કોણ ત્યારેરે, ૯
આંસુનું લેનારૂ ત્યાં નથી કોઈ તારૂરે.
માટે સમજીને સંગ કરો તો સારૂરે ૧૦
ભુખો લાગશે ને પાણી કયાં જઈ પીસોરે,
ગોખરૂની વૈતરણીમાં શું કરસોરે, ૧૧
દીન ઉપર દીન રાત જાય છે વહાણુંરે,
કયાં જાસો પછી ઓચીતું આવસે આણુંરે. ૧૨
શ્રી સરજ્યુ પ્રતાપે સુખડાં આવ્યા રે
જમના ધાડા સુમતીએ હઠાવ્યારે, ૧૩

કીર્તન ૩૬ મું.

શ્રી રામચંદ્ર કૃપાળુ ભજ મન હરણ ભવભય દારૂણં,
નવકંજ લોચન કંજમુખ કર,ંજ પદકંજારૂણં.
કંદર્પ અગણિત અમિત, છબિ નવ નિલ નીરદ સુંદર,

પટપીત માનહુ તડિત રૂચિ શુચિ નૌમિ જનક સુતાવરંમ.
શિર કિરિટ કુંડલ તિલક ચારૂ ઉદાર અંગ વિભુશણું,
આજાનુભુજ શરચાપધર સંગ્રામજિત ખર દુષણું,
ભજ દીન બંધુ દિનેશ દાનવ દલન દુષ્ટ નિકંદનં,
રઘુનંદ આનંદ કંદ કોશલચંદ દશરથ નંદનં.
ઈતિ વદીત તુલસીદાસ શંકર શેષ મુનિ મન રંજનં
મમ હ્રદયકંજ નિવાસ કુરૂ કામાદિ ખલદલ ગંજનં.

કીર્તન. ૪૧ મું.

ઢાળ.

તું તો હાલને મારે છેતરરે હો કરહુણીયા.
કરહુણીયારે મને દરહુણ દેજે ને,
ચ્યારની કાસું તાચી.
તારે ને મારે સગપણ સાચું,
જાણે જહોદા કાચી રે હો-તું તો
જાહુકઝીનો મેંતો સીચડા રાંધ્યો ને,
મઠ ચોળો માંઈ નાછ્યો.
આપણે બે જણ ભેળાં બેસી જમહું
પેલાં છોરૂડાં ઉચકો માંછ્યો. રે હો-તું તો

નવા તે ઘઉંનો મેં પુખજ પાડ્યો,
ને માળા હેઠળ મુક્યો.
તારે કાજે કરહણીયા મેં,
હરવે હરવે કુચ્યો. રે હાં-તુંતો
આમે તે સેરડે બારડીરે પાચી,
ને તેના તે મેઠાં મેઠાં બોરાં.
આપણુ બે જણુ ભેળા બેસીને વેણી ખઈસુ,
પેલાં છોરૂડા ચારસે ઢોરાં રે હા-તુંતો
મારા ખેતરમાં કારંગડી પાચી,
ને તેની તે લાંબી લાંબી લુમો.
મારા ખેતરમાં છાનો માનો આવજે,
રખેને પાડતો ઘુમો. રે હા-તુંતો
કરહણીયારે મને હેતે કરીને,
હાડી હાડી દરહણુ દેજે.
નંદના કુંવરીયા વેલો પધારજે;
જોઇએ તે માગી લેજે. રે હા-તુંતો

आरती.

ગોવરધન તોળ્યો, ગોકુળને તારી. પ્રભુ
ઇન્દ્રનો ગર્વ ઉતાર્યો (૨) જય જય ગીરધારી જય રાધા
શ્રી રણછોડ રાયા, મોહન વનમાળી

મન મંદીરમાં વસીયા (૨]વસતાં સુખકારી જય રાધા
જય રાધા રમણા પ્રભુ જય રાધા રમણા
કુંજ બીહારી દયાળુ (૨) જનપાતક હરતા જય રાધા.
કમળ નયન શ્રીપતી, પુરસોતમ પ્યારા, પ્રભુ.
નટવર નંદ દુલારા (૨)જય જય રઠીઆળા. જય રાધા.
જય શશ્ર ફેણુ રાજે, ત્રીભોવન ત્રીપુરારી, પ્રભુ
શ્રી ધારી મોરારી (૨) જય મોરલી વાળા. જય રાધા.

ધુનો.

૧. હરે રામા રામા રામા રામા.
૨. વીઠલ વીઠલ વીઠલા હરી હો વીઠલા.
 માઈ બાપા વીઠલા હરી ઓ વીઠલા.
૩. રઘુપતી રાઘવ રાજા રામ, પતીત પાવન સીતારામ.
૪. ભજલે પ્યારે ભજલે રામ ગંગા તુલસી સારંગરામ.
૫. ભજો રણછોડરાય ભજો રણછોડરાય.
 દ્વારકાંથી આવ્યા પ્રભુ કરવાને સ્હાય.
૬. કૃષ્ણ કનૈયા ઝુલે નંદલાલા
 ભજો ગોવીંદ ગોવીંદ ગોપાલા.
૭. આગાડી ચલે રામરાજા પીછાડી સંતનકી ફોજાં
૮. ચંદન લેપન નીલ કલેવર પ્રીત વત્સલ વનમાળી.

સાખીઓ.

રામચંદ્ર મુખ ચંદ્ર છબી, લોચન ચારૂ ચકોર;
 કરત પાલ સાદર સકલ પ્રેમ પ્રબોધ બ ઘોર. સીયા૦
મેરે તો તુંમ એક હો તુંમારે ઓર અનેક,
 સરોવર હંસા બોત હે, હંસા સરોવર એક. સીયા૦
જીન પાયનકી પાદુકા, ભરત રહે મન લાય;
તે પદ આજ બીલોકીહેં, ધન નયન અબ જાય. સીયા૦
દીખરાવા માતા હી નીજ, અદ્‌ભુત રૂપ અખંડ;
રોમ રોમ પતિ રાજ હી, કોટી કોટી બ્રહ્માંડ. સીયા૦
જગ કારણ તારણ ભવહી, ભંજન ધરણી ભાર;
કી તુમ અખીલ ભુવન પતિ, લીન્હ મનુજ અવતાર. સીયા૦
કામી નારી પ્યારી જીમી, લોભી પ્રીય જીમી દામ;
તીમી રઘુ નાયક નીરંતર, પ્રિય લાગો મોહે રામ. સીયા૦
રામ નામ નર કેશરી, કનક કશ્યપ કરી દાલ;
જાયક જન પ્રહલાદજીમી, પાવહિં દલી સુલેસાલ. સીયા૦
પગ પવિત્ર તિરથ કર, હસ્ત પવિત્ર કર દાન;
મુખ પવિત્ર જબ કબ હોવેગા, ભજ લે સીતારામ. સીયા૦
વય કિશોર સુખમાં સદન, શ્યામ ગૌર સુખધામ;
અગ અંગ પરવારીએ, કોટી કોટી સતકામ. સીયા૦
રામ નગરી સુતી પાવની, સરજુ ગંગ કે તીર,
અચળ રાજ મહારાજનું, ચોકી હનુમંત વીર, સીયા૦
કોટી કલ્પ કાશી વસે, મથુરા કલ્પ હજાર;
એક નિમિષ સરજુ વસે, તુલસી તુલે તુલાર, સીયા૦
 રામદાસ વિનતી કરે, પ્રભુ છો ગરીબનીવાજ;
દીન દયાલા રાખજો, અરજદારની લાજ. સીયા૦

તમે નામ નારાયણનું રે લેતાં ડરસોમાં
જો ડરતાં હોયતોરે ભજનમાં ભરસોમાં. ટેક.
પેલાં સંસારી કેછે રે ભગતડાં જુઠાં છે
તમે જુઠાં ના જાણુસોરે હરીને મન રૂડાં છે. તમે.
પેલાં સંસારી કેછે રે ભગતડાં કુદે છે
તમે કુદયાં ના જાણુસોરે હરી રૂદે છે તમે.
પેલાં સંસારી કેછે રે ભગતડાં નાચે છે
તમે નાચ્યાં ના જાણુસોરે હરીને જાચે છે તમે.
પેલાં સંસારી કેછે રે ભગતડાં જુઠાં છે
તમે જુઠાં ના જાણુસોરે હરીને મન સાચાં છે તમે.
પેલાં સંસારી કેછે રે ભગતડાં નાચે છે.
તમે નાચ્યાં ના જાણુસોરે હરીને પાસે છે. તમે.

સમાપ્ત.